

Regnflykten

Regnflykten

del 1 : *Till Shimla.*

Det regnade hela sommaren, till att börja med. Så här kunde det låta efter midsommar:

Grön vinter

Grådask och regnslask vareviga dag
frostnätter till midsommar
mörkt som i november
stormar och dån som i tropisk tyfon
går man ut med paraply blåser det avigt,
eller man blåser bort med det –
man vadar i trädgården,
gräsmattan är ett träsk,
kylan utomhus ger råhet inomhus,
man bara fryser hela sommaren,
och det regnar vareviga dag till förbannelse –
så går hela semestern,
som bara regnar bort och rinner ut i sanden –
surare kan det inte bli.

Vem var det som sa att nordisk sommar är den vackraste i världen?
Han måste ha haft en sjuklig förkärlek för regn
hela sommaren

Och det verkade inte bli bättre heller. De campingturister som valde att fira semestern i det natursköna Värnamo överraskades av hållregn och översvämningar, så att även campingplatsen blev ett översvämmat träsk, och även många vanliga smålänningar fick det avsevärda nöjet att få sina källare vattenfyllda och dränkta. Kunde det bli roligare? Jo. Det kom mera regn.

Och så fortsatte det. När jag avreste onsdag den 21 juli 2004 hade det hetat att den riktiga, varma, soliga sommaren äntligen skulle börja, men den dagen ösregnade det hela vägen ut till Landvetter. Det kunde inte bli blötare. Sommaren blev inte mer än en oändlig grön och kall vinter, tills man äntligen kom iväg därifrån.

Inte nog med att vädret gjorde sitt yttersta för att bjuda på obehag. Precis när jag tog ryggsäcken på mig för att lämna hemmet gick ryggsäcken sönder. Den ena axelremmen brast. Det var ingenting att göra. Så tog min trofasta reskamrat sedan 15 år, som varit med mig på alla mina Inter Rail- och Himalayaresor, som sett Egyptens pyramider och Kailas vid Manasarovar, snöpligt slut. Jag hade en reservryggsäck, och det var bara att i panik packa om alltsammans. Även reservryggsäcken hade ett ordentligt hål, men jag hade ingen annan. I den stressade och panikartade ompackningen av förråd för fem veckor framåt blev mina reservsandal, sax, nagelsax och rakhyvel kvar i den trasiga ryggsäckens extrafack, ty reservryggsäcken hade inga extrafack. Katastrofen märktes först på flygbussen. Det var bara att hoppas att reservryggsäcken åtminstone inte skulle gå mera sönder under resans gång. (Det gjorde den inte heller. Tvärtom lyckades jag få den ihopsydd och reparerad i Dharamsala. Däremot var den inte vattentät, vilket min gamla trasiga varit, vilket olyckliga förhållande skulle få katastrofala följder så småningom....)

Flygresan gick tämligen smärtfritt, och ryggsäcken överlevde. Lufthansas personal var betydligt generösare i utskänkningen av rödvin än senast för två år sen, vilket emottogs tacksamt och bidrog till överlevnaden, som rentav började bli

behaglig. Man slapp därför ta till medhavd whisky och koskenkorva under vägen. Dessa ädla drycker hade medtagits i ett praktiskt syfte: jag hade lidit av en infektion i tandköttet hela sommaren, och det enda som hjälpte var sprit. Döm då om min förvåning när jag vaknade upp avresedagen och fann mig för första gången på 42 dagar vara helt fri från alla ömma känningar i tandköttet! Tydligt hade mina drastiska kurer haft avsedd verkan till slut och särskilt förrgårdagens dos av *Ballantynes*, som hade svidit rejält. Jag påminde mig att jag även hösten '93 kommit till Indien med visdomsstandsproblem som försvunnit omedelbart vid *touchdown*, som genom ett mirakel. Sådana fenomen är välkomna att upprepa sig.

I Delhi regnade det inte, men det var 38 grader varmt, och det var den mest vedervärdiga klibbiga tunga fuktiga sortens värme. Vätan hängde i luften och bara väntade på att få anfalla en bakifrån utan förvarning. Emellertid hade jag den högst oväntade turen att genast på morgonen få en buss upp till Shimla. Jag lämnade flygplatsen tillsammans med ett mycket rart spanskt par, som suttit med mig halva natten på flygplatsen i väntan på gryningen, och som skulle till Amritsar och Dharamsala. Vi skildes vid New Delhi Railway Station, där jag var tvungen att överantvarda dem åt ett värre kvalm och hetta än Delhis fuktiga 38 grader.

Bussen till Shimla avgick klockan 8 på morgonen, och hela dagen i bussen satt man bara och rann och sov om vartannat. Bussresan tog 10 timmar, och det säger sig självt att den slog flygresan Göteborg-Frankfurt-Delhi med många hästlängder i prövande strapatser. Det var trångt, det var hett, man var utvakad med pågående jetlag, kort sagt, det var hur vidrigt som helst och kunde inte bli vidrigare; men fram till Shimla kom man och i dagsljus. Det var tio år sen jag var här senast.

Det var ett kärt återseende. Dessutom hade jag trevligt resällskap, en ung man som talade bra engelska, mycket hjälpsam och son till en advokat i Shimla, och han förberedde mig på att mycket där hade förändrats under min tioåriga frånvaro. Lyckligtvis fann jag att så inte var fallet.

Johannes hade rekommenderat mig hotell Basant nära busstationen, och trots flera andra bättre erbjudanden fann jag Basant billigt och bra nog. För 140 rupier (25 kronor) fick man eget rum och eget badrum men ingen dusch eller varmvatten. Vem behövde varmvatten? Även i Shimla på 2000 meters höjd var det varmare än någonsin i Norden på sommaren.

Jag gick genast efter incheckningen till det klassiska *Indian Coffee House*, där jag stämt träff med Johannes, som varit införstådd med att jag kunnat komma redan i kväll, och där satt han vid ett litet bord i mitten av det underbara kaffehuset. Det var som om ingenting hade förändrats på 10 år.

"Senast vi sågs här kom du för sent till en konferens, men vad sägs om att få gottgörelse för den nu?" frågade han. Vad menade han? Vad hade han på gång? "En överraskning," sade han hemlighetsfullt. "Du ska få träffa en gammal gemensam vän till oss."

Vi njöt av vårt kaffe där i den klassiska atmosfären i godan ro medan jag äntligen kunde börja slappna av efter den hektiska resan, varefter han tog mig till ett annat ställe. Där väntade mig den kanske största överraskning jag någonsin mött på någon av mina många resor.

del 2: *En formidabel överraskning.*

Jag trodde inte mina ögon. Vad som helst hade jag väntat mig utom detta. Hur väl kände jag inte igen dessa ytterst karakteristiska drag med ett ansikte fårat av alla världens konvulsioner och ögon som trängde igenom en som spjut. Han levde!

"Men vad är detta?" sade jag till Johannes. "Jag skrev ju denne mans dödsruna för tio år sen!"

"We have our ways in India," var hans enda kommentar.

Mannen sträckte fram handen. Jag noterade förändringarna hos honom. Han var påtagligt förädlad. Det var tolv år sedan jag hade sett honom, men dessa tolv år hade bara renat och förädlat honom. Hans drag var renare och mindre härjade, han verkade mindre kroniskt överspänd, som om han hade lärt sig den svåraste av alla livets konster att ta det lugnt, och mest av allt: han verkade harmonisk, medan han senast vi hade setts hade varit osaligheten själv.

Jag fann inga ord. Det märkte han, så han bröt isen: "Jag är glad att få träffa er igen, herr Lanciai," sade han och sträckte fram handen med någon hjärtlighet.

"Jag trodde aldrig jag skulle få se er mera," sade jag.

"Det gör ni inte heller. Kom ihåg att jag är död." Jag märkte ett hemligt ironiskt leende.

"Ja, jag ser det," svarade jag.

"Vi har mycket att tala om," sade Johannes. "Låt oss slå oss ner."

Småningom lade sig den utomordentliga överraskningens överväldigande spänning, och vi började slappna av.

"Jag trodde ni avled i en svår sjukdom," sade jag till Max.

"Jag förstår att jag är skyldig er en förklaring. I stället för att avlida av den blev jag av med den genom en mirakulös och metodisk buddhistisk hälsokur. Tibetanerna kan sådant. John här vet allt om saken."

"Utan tvivel," sade jag.

"Men vi har viktiga angelägenheter att diskutera," återtog Johannes. "Det medicinska kan vi ta sedan."

"Hur mår doktor Sandy?" frågade Max.

"Han är tämligen oförändrad men har krympt något."

"Han är väl bortåt 70 idag."

"Ja, snart. Han blir glad åt att få veta att ni lever."

"Det vet han redan. Han har vetat det länge."

Jag var inte förvånad.

Mannen jag hade framför mig var alltså Max Chablon, en gammal veteran från det kalla krigets dagar, jämnårig med doktor Sandy ungefär, alltså snart 70, och avliden flera gånger. Efter en flykt med hjälp av vår buddhistiske vän Kim från ett mentalsjukhus (officiellt vilohem) utanför Paris, där han placerats av sina arbetsgivare inom Interpol efter att han hotat avslöja ett omfattande läkemedelsindustribedrägeri, hade han arrangerat sin egen officiella död och kommit undan till Indien. Han var alltså fransman men kunde hyfsad engelska och kunde stenografera, vilket han hade gjort vid vårt möte med doktor Singh i Benares 11 november 1992, varför dessa intressanta samtal om Aids och dess framtid blivit utförligt dokumenterade. Han hade övergett oss där och sökt sig uppåt Assam för att i klostret Tawang undersöka den tibetanska medicinens möjligheter att hjälpa honom mot en svår epilepsiliknande sjukdom. Där i Assam, närmare i Imphal i Manipur, hade vi fått budet om hans plötsliga död 57 år gammal. Därefter hade jag aldrig mer hört ett ord om honom, och så uppenbarar han sig plötsligt här i Simla elva år senare som en livs levande gengångare! Aldrig hade jag blivit mera slagen av häpnad under någon av mina många häpnadsväckande resor.

"Vad har ni gjort under alla dessa år?" frågade jag honom.

"Det samma som alltid – konspirerat," sade han som om det var den enklaste självklarheten i världen.

"Har ni varit i Indien hela tiden?"

"Nästan."

"Vad finns det att konspirera mot i Indien?"

"Hela världen. Men allra mest Kina."

Johannes sade: "Ingen har brottats hårdare med problemet att lösa problemet Kina under de senaste åren än vår vän Max."

"Har du lyckats lösa det?"

"Inte ännu," sade Max, "men vi arbetar på det."

"Hur långt har ni kommit?"

"Halvvägs," sade han enkelt.

"Det värsta återstår alltid," sade Johannes, "och det är lösningen."

Jag kunde inte bärga mig. Jag ville veta allt på en gång. Men i vilken ända skulle man börja?

"Lyckades du bli av med din sjukdom, eftersom du lever?"

"Jo, faktiskt."

"Hur?"

"Genom stenhård disciplin."

Max hade levat hårt och druckit hårt i hela sitt liv. Tydligt hade han gått igenom en mycket effektiv buddhistisk kur, som berövade honom alla utsvävningar. Inget kaffe, inga cigaretter, ingen sprit. I stället järnhård meditation och koncentration under späkning. När alla abstinenser passerats kunde han börja bygga upp en ny personlighet. Han hade blivit en ny människa och begravt sin gamla och glömt bort den. Inget hårt liv mera, utan mest bara stilla reflexioner och samtal. Han hade inte varit i slagsmål en enda gång sedan han lämnat Europa för tolv år sen.

"Och du har inga anfall mera?"

"Jag vet hur jag ska undvika dem."

"Hur?"

"Genom att ständigt hålla mig levande och helst i rörelse, alltid ha tankeverksamheten i gång, ty tankarna håller själen i distans till kroppen, det gäller att aldrig ge vika för kroppens fysiska impulser, utan själen måste alltid vara i kontroll och behålla initiativet. Varje tanke du tänker måste vara positiv och konstruktiv, ty varje tankes kraft påverkar det andliga livet i hela världen. Det är ett ansvar man har som tankemänniska, då man med att över huvud taget tänka deltar i det andliga ansvaret för allt som lever. Det gäller bara att ta sitt ansvar, så kan man klara även kroppen vad den än utsätter en för."

"Och är då Kinaproblematiken en del av det universella andliga ansvaret?"

"I högsta grad. Kina är maktgaleat, och det är en sjukdom som måste åtgärdas. Hur? Genom Maos eget gamla recept: störta hela landet i kaos och börja om från början. Det måste ske. Det ironiska är att de enda som egentligen hindrar att det sker är alla ekonomiska makter som ekonomiskt håller kommunist-Kina om ryggen, främst då Amerika, England och EU. Det är mest de som bromsar och håller tillbaka den nya och nödvändiga totala revolutionen och omstörtningen av Kina."

"Och har ni ett recept för att åtgärda detta?"

"Nej, jag kan ingenting göra åt Amerikas, Englands och EU:s nya stormaktspolitik. Det enda vi kan göra är det samma som ledde till Östblockets fall: sprida information. Vårt viktigaste vapen idag därvidlag är Internet, som de kinesiska myndigheterna är livrädda för och motarbetar mer och mer. Hela deras maktpolitik sedan 1989 har utmärkts av en viss skenande hysteri. Vad Dalai Lama än gör så protesterar Kina, som om Dalai Lama var den sista människa i världen som fick använda sig av mänskliga rättigheter. När tibetanerna hittar en ny Panchen Lama enligt alla konstens regler blir Kina hysteriskt och utser en egen Panchen Lama-kandidat som de etablerar medan de undanröjer den riktiga fastän deras ateistiska ideologi inte tolererar någon själavandringsfilosofi.

Men svårast idag är situationen i Nepal. Kina förser den maoistiska gerillan i Nepal med kinesiska automatvapen medan de bestämt förnekar något samröre med gerillan, tar parti för regeringen och lovar att ge den sitt understöd på villkor att de får mera inflytande i landet och tibetanska flyktingar återbördas till det kinesiska

förtryck de flytt ifrån, så att de kan "omskolas" kinesiskt och hjärntvättas eller bringas till att försvinna. Samtidigt simulerar Kina en invasion av Taiwan enligt deras program att "årterinförliva" Taiwan med "moderlandet" före år 2020. Sålunda flyttar det desperat maktgalna Kina hela tiden fram sina positioner medan den övriga världen bara ser på, tiger och samtycker medan de ekonomiska supermakterna USA, England och EU fortsätter att hålla den kinesiska terroristregimen av oduglingar under armarna ekonomiskt. Det måste leda till en omfattande kinesisk kollaps, och bara de som har händerna fria från Kinas affärer kan klara sig oskadda ur den kollapsen."

"Samtidigt tilltar hela tiden oppositionen inom Kina," fortsatte Johannes. "Folk tröttnar mer och mer på myndigheternas inblandning i deras inre angelägenheter, som till exempel deras kommunikation med Internet, deras religiösa och filosofiska engagemang, deras rätt till fria fackföreningar och till sundhetsgymnastik enligt Falun Gong, medan bönderna på landet fortsätter att bara bli fattigare, och de utgör 140 miljoner som mer och mer söker sig till städerna på grund av sin utarmning, där de kan få mer lönsam sysselsättning som tjuvar, kriminella, prostituerade och tjänare åt knarkmyndigheter.

Det finns ett kinesiskt problem, som bara regimen själv vägrar att erkänna, då det är den som är ansvarig för det," konkluderade Johannes.

"Jag återkommer till frågan: hur skall problemet åtgärdas? Vad kan vi göra?"

"Vi har bara att vänta och se, bevaka och hoppas och fortsätta piska på kritiken och oppositionen. Tibet, Turkestan och Manchuriet förtjänar att bli fria länder, Mongoliet förtjänar att återfå Inre Mongoliet, och Taiwan förtjänar att få behålla sin demokrati. Så enkelt är det, och därför är det därhän det måste gå," avslutade Max.

"Jag hoppas du har rätt och att det inte dröjer för länge," sade Johannes.

"Liksom med Östeuropa kan det hela falla på mycket plötsligt," sade Max.

"När?" envisades jag.

"Den enda viktiga frågan är *att* det händer. *När* är sekundärt."

Vi avslutade samtalet där. Jag var dödstrött efter resans 10 timmar på stökig buss, och mina kamrater förstod mycket väl att jag behövde vila. Men vi var alla tre mycket tillfredsställda för att inte rent ut sagt påstå lyckliga inför detta märkliga trioåterseende efter nästan 12 år.

(Max Chablons dödsruna förekom i Fritänkaren nr 10, augusti 1993.)

del 3 : Uppbrott från Simla.

Min stora vilodag i Simla blev fullkomligt späckad av program. Utom det hjärtliga umgänget med Johannes och Max, som pågick med pauser och avbrott hela dagen, besökte jag även Simlas vackraste hus, vicekungens residens byggt 1888, där inträdet till detta numera "Institut för Avancerade Studier" med omgivande park var 20 rupier för indier men 100 rupier för utlänningar. Jag tackade nej till denna diskriminering.

Jag företog även en vandring upp till aptemplet på apberget (på nästan 2500 meter) där jag konstaterade det samma som för tio år sedan: där fanns många vackra träd att studera som totalt skymde hela utsikten.

Men där uppe träffade jag Simon från Schweiz, som just hade kommit ner från Spiti och Kinnaur. Han gav mig en adress i Dankhar och även många andra goda råd. I Simla saknade han den tibetanska maten. Vi hade sedan en angenäm testund tillsammans.

På det klassiska "*Indian Coffee House*" träffade jag Ruben och Anna från Spanien, som just skulle iväg till Sarahan och Kinnaur. Han hade varit där förut och visste var

man skulle bo i Sarahan. Det var möjligt att vi skulle ses igen under resan, då även de skulle ta samma rutt som jag och sluta i Ladakh. De skulle bara ha en dags försprång.

Det var soligt i Simla med 25 grader varmt, och jordbrukarna visste att berätta att det regnat för litet. Monsunen hade öst ur sig över Assam och Bihar och inte orkat fram till Himachal. Därför var äpplena så sura i år, och vi var mitt i äppelsäsongen. Pärönen såg bättre ut.

Det var skönt att sitta i solen på Chowrasta (*the Mall*) precis som i Darjeeling och njuta av folkets myller omkring Kiplings "*Scandal Corner*". Simla är modernare och renare än Darjeeling och har framför allt bättre väder, medan jag ändå föredrar Darjeeling för dess äldre och anrikare charm. Men ingenting slår Simlas "*Indian Coffee House*", där man kan sitta och sörpla gott kaffe för gott, om det inte var så dyrt: hela 9 rupier koppen (1,80 kronor) medan teet bara kostar 3 (60 öre). Så bra trivdes man där, att man naturligtvis vid en ofrivillig armbågsstötning stjalpte ut den sista koppen över kollegieblock och Laxness romansidor – men det är en annan historia.

Det ändå kanske mest positiva med denna lysande upptakt till resan i Simla var att det var nästintill totalt oförändrat sedan 10 år. Det hade expanderat mycket men utanför staden, så att det anrika centrum och dess Kim-prägel förblivit intakt. Följaktligen trivdes man bättre i Simla än någonsin. Resan hade inte kunnat få en bättre start.

Johannes försökte förgäves få mig att stanna längre, när han nu hade lyckats uppåda Max Chablon och allt. I min tur försökte jag få honom att komma till Leh. Jag vann. Han skulle komma till Leh före mig, och jag fick fara. Max lovade att skaffa sig en internetadress. På 'Yahoo' fick man ju nu 100 mb genast.

Min sista bekantskap var en glad gosse som drev en egen resebyrå och hade kontakter över hela Kinnaur och särskilt i Chitkul. Han var känd som '*Bullet*'. Han var mycket intresserad av haschsituationen i Göteborg och ville veta om det var lättillgängligt i Sverige eller inte, varvid jag svarade att det var alltför lättillgängligt, vilket förde oss in på diskussioner om hur det visserligen kunde vara bra för somliga men inte för alla.

En belgare tog in på mitt hotell strax före min avresa. Han hade varit i Ladakh och Spiti men föredrog Ladakh på alla sätt. Han verkade ganska blaserad och var helt missnöjd med Simla, en rik stad där det ingenting fanns att göra och där alla priser var hutlösa. Han hade inte varit i Kinnaur. Följaktligen kunde jag med gott samvete lämna Simla för Kinnaur – denne belgares missnöje med Simla var just den knuff som behövdes för att få iväg mig trots Johannes och Max och *the Indian Coffee House* och hela Simlas utomordentliga trivsel.

När jag kom tillbaka från frukosten hade belgaren gett sig iväg. Det var bara att ge sig iväg själv.

del 4 : *Till Sarahan.*

Bussen lämnade Simla 9.40, och det var 16 mil till Sarahan. Vägen var helt ointressant till en början tills man började komma fram till Sutlej efter halva vägen vid Narkanda. Plötsligt blev landskapet betydligt ödsligare och vildare och mera storvulet samtidigt som det började regna. Det var alltså tyvärr inget fotograferingsväder. Strax före Rampur, den stora centralorten vid Sutlej, kom konduktören fram till mig och sade att jag måste byta i Rampur. "Din buss lämnar Rampur 14.40, och du får sitta längst fram." Någon förklaring till varför denna buss inte gick ända fram till Sarahan gavs inte. Troligen var den försenad.

Jag såg på klockan. Mycket riktigt. Den var 14.40. Det var alltså kört. Tio minuter senare kom vi fram till Rampur.

Resan hade liknat mest min resa från Almora till Pithoragarh 1995 med samma sorts mycket kulliga och trädbevuxna landskap. Vid Sutlej hade det mera börjat likna Himalaya på riktigt, och Rampur liknade närmast Devprayag i Garwhal vid sammanflödet av Ganges och Aliknanda. Sutlej är alltså floden som direkt rinner upp ur de heliga sjöarna Manasarovar och Rakkas Tal vid Kailash, här var den något mindre och mindre vild än Indus i Ladakh, men dalen den rann genom var storslagen.

I Rampur möttes jag av beskedet att nästa buss till Sarahan skulle avgå först 16.30. Jag hade alltså tid för lunch och tråkig väntan och mer än tillräckligt. Det var bara att hoppas att min Simlabiljett skulle gälla på denna senfärdiga buss.

Tiden gick, och ingen buss kom. Mönstret började kännas igen från tidigare liknande äventyr i Indien. Tio minuter före min buss stipulerade avgång återvände jag till informationsdisken och tänkte just fråga dem om de var säkra på sin sak, när de meddelade mig, att bussen hade bytts ut. I stället för buss med skylten 2092 skulle jag åka med buss med skylten 2811. Det förklarade saken.

Alltså gick man och sökte efter den nya bussen, men ingen sådan fanns. Klockan var fem minuter före avgångstid. Då kom den.

Resan som följde var en uppenbarelse. Plötsligt gjorde man åter inträde i det stora Himalaya igen, som öppnade sig med hela sitt majestät, och vägen utmed Sutlej var svindlande storslagen. Dessutom kom solen fram, så man kunde äntligen börja försöka fotografera.

Dessutom fick jag ett mycket trevligt resällskap, en ung tibetan från Kinnaur, som ville veta allt om Sverige. Han hävdade som alla förnuftiga hinduer alltid hade hävdat inför mig, att Indiens största problem var den ständigt skenande överbefolkningen.

Med på bussen var också två spansktalande från Simla, den ena från Chile, den andra från Costa Rica. De var mycket trevliga att samtala med, de hade rest genom England och Skandinavien innan de kom hit, allt för midnattssolens skull, men hade haft otur med vädret, myggorna och den norska ekonomin. De levde på en mycket snäv budget i Indien.

Vi kom fram till Sarahan klockan 7 efter nio timmars resa och var fullkomligt uttröttade. Vägarna hade bara bestått av ingenting annat än bara gupp hela vägen, och en resa blir tröttsammare ju långsammare den går. 16 mil på 9 timmar är något extremt. Följaktligen var det uteslutet att genast skynda iväg vidare med morgonbussen nästa morgon. Vi måste stanna två nätter här.

Och nog var det ett paradiset. Det urgamla klostret och templet låg högt uppe mot berget och var av en svindlande skönhet inramade av de mest spektakulära tänkbara omgivningarna av höga berg och djupa dalar. Det erinrade mycket om Sikkim.

Här mötte vi även resans första tibetaner, också Sarahans enda restaurang var tibetansk, där man kunde avnjuta resans första *thukpa*. Redan här hälsades det med det ladakhiska universella hälsnings- och lösenordet "*Julley*". Allt detta ingav en den underbara känslan av att vara tryggt hemma igen.

Knappt hade jag skrivit dessa ord, så gick strömmen, och hela byn blev mörklagd. Dock varade det bara i tio minuter.

Dessutom fann man sig utelåst från klostret när man skulle gå hem. Man fick lära sig, att klosterporten stängde 8.45 på kvällen medan bakporten förblev öppen till 9.30.

Mitt rum på klostret erinrade om alla mina bästa hotellrum i Indien någonsin: stort utrymme, bekväma stolar, eget badrum och underbar utsikt. Det kunde inte bli bättre.

Den underbara söndagen, som sedan tillbringades här, gick åt till allehanda utflykter. Ovanför byn fanns en underbar fågelpark, där de särskilt ägnade sig åt att kultivera Himachals nationalfågel, en sorts guldfasan som på engelska hette *Molan*.

Det var en magnifik park, välskött och originell, vars budskap var: "Skjut inte fåglar! Njut av dem levande i stället!"

Under tiden företog sig mina båda vänner från Chile och Costa Rica liknande strövtåg men längre bort där de hamnade i grannbyn som just råkade fira en lokal festival. Där blev de bjudna på lunch och kom sent hem igen.

Klostret-templet hade sin egen historia. Ingen visste hur gammalt det var, och ändå frågade jag många. Allas historier gick ut på att det alltid hade funnits där. Det hade en utpräglad medeltida prägel och hade något av samma karaktär som klostret i Alchi i Ladakh från 1000-talet. Men på kvällarna var där ett fasligt hålligång. Halv åtta körde cirkusen i gång med skrällande hinduistisk högtalarmusik som ekade över nejden och höll på med sitt fantastiska oväsen i exakt en halvtimme varefter en ljuvlig tystnad bredde ut sig. Inget högljutt skrällande hålligång-tjosan från till exempel Frälsningsarmén kunde mäta sig med denna hinduistiska skval- och skrällcirkus.

Och hela den megafonorkestern satte ofelbart i gång igen 5.30 varje morgon och höll då på i en trekvart, en övertydlig signal till alla sovande på klostret att de helst inte fick sova längre. Jag hade ändå sovit dåligt under natten, så mig gjorde det detsamma. Men mina vänner Ricardo och Fabian från Chile och Costa Rica sov ännu, när jag gick ner för att meddela dem att de inte behövde väcka mig som de lovat. Vi skulle ta sexbussen till Sangla.

del 5 : *Sangla*

Vägen till Sangla var bara åtta mil men tog fem timmar i anspråk. Det regnade till en början, så det blev ingen fotografering, medan landskapet dock hade varit idealiskt att fotografera, då det oavbrutet blev mera dramatiskt ju långsammare bussen klättrade upp för allt högre höjder, medan den samtidigt blev allt fullare. I Tapri blev det tepaus, och sedan blev vädret bättre, men då var bussen redan så full, att hur man än försökte fotografera kom det alltid ett rufsigt huvud i vägen. Inga bilder på vägen upp till Sangla.

När vi nådde Sangla klockan 11 möttes vi av något av en kulturchock, ty här i denna vilda avlägsna by mitt i Kinnaur, vart ingen någonsin har något vettigt ärende, fanns det caféer och cafeterior överallt och hypermoderna hotell i chockerande grälla färger, som inte var billiga heller. Av nyfikenhet invigde Ricardo, Fabian och jag vår vistelse här med att pröva ett sådant typiskt caféetablissemang, som hette "*The Royale Cafeteria*". Kaffet var inte helt övertygande men kunde drickas. För en italienare hade det nog varit diskvatten upphämtat från diket. Det fanns minst 10 cafeterior i denna lilla Himalayahåla.

Vi gick ner till klostret, och på vägen tillbaka mötte vi Ruben och Anna, som jag senast haft en glad stund med i "*The Indian Coffee House*" i Simla med riktigt kaffe. De hade varit i Sangla i två dagar och tog nu bussen vidare till Chitkul, vart vi planerade fara i morgon. De var således bara en dag före oss.

Ovanför Sangla ligger Kamru med det gamla kungliga palatset, från vilket 22 kungar regerade Kinnaur från 1200-talet nästan fram till nuet. Kungafamiljen levde ännu kvar men hade ingen makt och bodde i Rampur. En ensam soldat stod på vakt i det en gång så kungliga slottet och tog vänligt emot mig. Man fick inte inträda i själva huvuddelen av palatset, men balkongterrassen var alldeles tillräckligt kungligt tillfredsställande med sin magnifika utsikt över hela Baspadalen. För att alls få tillträde dit måste jag skruda mig reglementsenligt i mössa och skärp, som tillhandahölls på stället till låns, som man sedan fick lämna tillbaka igen när man lämnade det kungliga området, helst efter erläggandet av en liten donation.

Kamru påminde mycket om Tia i Ladakh. Också här flockades alla barnen runt en och krävde att få bli fotograferade. Jag hade bara fyra bilder kvar i kameran, så barnen fick vänta tills jag hade en bild kvar. Då blev det deras tur.

Över alltihopa tornar sig det heliga berget Kinnaur-Kailash, som är förbjudet att bestiga. Tyvärr var väderleken blåsig och ostadig, så toppavsnittet var helt undanskymt av moln. Detta berg skulle utgöra centrum för vår verksamhet och utflykter under den kommande veckan.

En mjuk fransman i Saharan, som just kommit ner från Kinnaur, hade berättat, att Chitkul var mycket vackrare än Sangla. Där var just nu Ruben och Anna. Han berättade även, att ras hade förstört vägen från Kinnaur till Spiti, varför man måste tillryggalägga en betydande sträcka till fots över det raserade vägpartiet. Där hade vi en utmaning att se fram emot.

Kinnaurfolket var bedårande vackert och vänligt, och nästan alla (och 90% av alla kvinnor) gick omkring i folkdräkter. Bara folket här var alltså en ständig fest för ögat.

Alla ville prata med mig var jag än satte mig, och en gubbe utlät sig vidlyftigt över problemet med att det regnat för litet i år. Förra året hade monsunen varit god, men i år hade den nästan helt uteblivit i dessa trakter. Utan att säga det hoppades jag i mitt stilla sinne att det efterlängtrade regnet helst skulle fortsätta utebli tills vi lämnat Kinnaur bakom oss.

Mitt favoritställe blev en tibetansk sylta som hette *Lamadhaba*, alltså 'Lamans sylta', och det stället passade också Ricardo och Fabian med deras knappa budget perfekt, men mitt emot fann jag det bästa av alla caféerna, som faktiskt hette "Dummer". Där var kaffet bättre än till och med på "Indian Coffee House" i Simla. Naturligtvis tog man ut svängarna och frossade ordentligt i denna i Indien nyfunna gudadryck.

Som pricken på i-et kom berget fram till kvällarna, så att man kunde skönja topparna och ta denna mindre version och variant på det heliga Kailash i beaktande. Visst framstod det som blygsamt jämfört med det riktiga Kailash, men det fanns fler vinklar än från lilla Sangla.

Morgonen därpå var ett enda långt kärt frosseri på våra frukostkrogar, *Lamadhaba* för frukost och *Dummer* för kaffe. Precis när vi gick förbi busshållplatsen kom bussen ner från Chitkul, och där satt Ruben och Anna, som anropade mig. Det blev ett kärt återseende. De talade också med ett annat spanskt par, där han dock var irländare, men de bodde i Cadiz i Andalusien och var lärare. Så kom också Ricardo och Fabian, så hela spanska klubben var komplett. Jag tillbringade sedan morgonen mest med Carmen och Maurice, paret från Cadiz, då vi hade mycket att tala om. Han hade varit magsjuk i Simla (liksom också Ricardo och Fabian) och bara långsamt återhämtat sig. Deras förtvivlan var att de som lärare bara kunde ta en längre ledighet på sommaren, som var den värsta tiden i Indien. Dessutom väntade Carmen sin lillasyster med familj till Delhi, som de måste fara tillbaka ner till Delhi för att möta och ta hand om och sedan visa Indien för, typ Agra och Varanasi, vidriga plaskregnhärdar så här års. De hade också tagit med sig en hel arsenal med mediciner, framför allt malariapiller, vars bieffekter gjort sig alltför kännbara. Kort sagt, deras indiska semester verkade konsekvent löpa längs helt fel spår. Jag rekommenderade Darjeeling och Sikkim åt dem på vintern, då de också hade någon ledighet och kunde slippa både monsunen och släktingar. De var mycket trevliga, och vi såg fram emot att få återses i Chitkul.

del 6 : *Andhämtning i Chitkul.*

Chitkul ligger 900 meter högre och 24 kilometer längre bort än Sangla. Resan dit var magnifik med ett schweiziskt panoramalandskap som blev allt vildare och småningom verkade allt norskare till karaktären med vilda forsar och allt högre berg. Det är ett litet samhälle på 610 själar men dynamiskt expanderande, liksom Sangla. Det rådde konstruktionsverksamhet överallt med husbyggerier i nästan varje kvarter. Det fanns bara ett hotell, där vi tog in, som hade en öppen terrass som sin restaurang, som var Chitkuls enda restaurang, men flera restauranger och hotell var i färd med att byggas, bland annat ett "*Indian Coffee House*", som skulle bli Chitkuls första riktiga café.

Chitkul ligger 85 km från tibetanska gränsen, och bara tre kilometer österut ligger en *checkpoint*, som ingen utlänning får passera. Bergen man ser från Chitkul (på 6-7000 meter) är antingen gränsberg mot Tibet eller mot Uttarachal, Himachals gränsprovins mot sydost.

Tyvärr hade Carmen och Maurice inte kommit fram, varför vi saknade dem. Ricardo och Fabian ville genast testa checkposten och gick de tre kilometrarna dit, medan jag äntligen fick möjlighet att börja springa i bergen. Ett litet berg ovanför Chitkul bereder svindlande panoramautsikter – om vädret är gynnsamt. Tyvärr blåste det hårt, varför det var mycket disigt, dessutom var det mulet, och den nordvästliga vinden var svinkall. Plötsligt fick man börja klä på sig i stället för av sig under denna sommarresa i Indien. Höjden på 3500 meter (och högre) bidrog till kylan och råheten. Temperaturen rasade ner till 12 grader medan solen ännu sken. Vi hade otur med vädret i Chitkul, just en sådan plats som kräver vackert väder. Belyst av solen måste det vara något av det fullkomliga paradiset i naturskönhet. Det fick vi nu vara utan, då vår buss till Rekong Peo gick klockan 6 nästa morgon.

Ändå var kvällen ganska vacker då solen nästan kom fram genom molnen som nästan släppte greppet om bergen för att i nåder förläna oss skymtar av solbelysta fläckar, medan toppar på 6500-6600 meter dock förblev skoningslöst undanskymda och berövade för vår svältande anblick. Vi fick bara frysa i stället. Till och med den lilla toppen jag hade besökt täcktes fullkomligt av moln.

Först efter solnedgången började bergen äntligen framträda men då naturligtvis bara under obönhörlig mörkläggning.

Ett annat par (utom Carmen och Maurice) som vi förlorade mystiskt på vägen var ett ungt israeliskt vackert par vilkas namn jag aldrig ens hann få höra. De steg av med oss i Chitkul men försvann spårlöst och blir nog omhändertagna av någon annan hotellvärd. Jag satt bredvid israelen på bussen, och han fäste sig i mitt minne med att med stort intresse ha läst både Axel Munthe och Selma Lagerlöf, "*The Story of San Michele*" och "*The Story of Nils*".

Mest saknade jag dock Carmen och Maurice. Som trogna européer hade vi naturligtvis vitt och brett diskuterat den ohyggliga EMU-katastrofen i Europa, som i ett slag förvandlat halva Europas befolkning till fattiglappar, då valutareformen lett till 100% ökade levnadskostnader för medelklassen och nedåt. Pensionärerna i Grekland kunde inte klara sig längre på sina pensioner, och även i Spanien hade pensionärerna fått det svårt, vilket Carmen och Maurice bekräftade. Den europeiska monetära unionen var i praktiken ett gigantiskt lurendrejeri från bankernas och politikernas sida mot majoriteten av folket, som endast banker och politiker menade sig tjäna på men som folket blivit lidande på bortom alla möjligheter till rättelse. Detta bådade inte gott för EU och dess framtid, och hur skulle de tio nya medlemsländerna påverka den politiken? Det var den intressantaste EU-frågan just nu. EMU-katastrofen var ett faktum. Hur skulle den åtgärdas? Ingen hade någon lösning på den frågan och allra minst bankerna och politikerna, som med Chirac i spetsen ville tjäna mera pengar på att i stor skala återuppta försäljningen av vapen

till världens största och mäktigaste diktatur Kina, som hade på sitt program att med våld beröva Taiwan dess demokrati, till att börja med....

EU:s blinda ekonomiska maktpolitik var ett skräckscenari, i synnerhet för den stora massan av förlorare: det vanliga folket.

Maurice som Dublinbo blygdes nästan för att medge att engelsmännen haft rätt mot hela kontinenten i att hålla sig utanför det äventyrliga, farliga och bedrägliga experimentet EMU. Det var bara England, Danmark och Sverige som hade klarat sig.

del 7 : *Skitkul i Chitkul.*

Det återstår att berätta om toaletten i Chitkul. Jag hade faktiskt badrum med vattenklosett på rummet, en sensation. Det var bara det, att om man vågade spola, så sprutade klosetten vilt omkring sig i hela badrummet, som en fontän. Man fick lära sig, att om man alls skulle trycka på knappen, så gällde det att genast huka sig och springa därifrån. Dessutom måste man efteråt gå ner med händerna i tanken och trycka ner proppen. Annars stod tanken sedan och forsade och skvalade hela natten.

Man vaknade klockan fem till ett betydligt värre forsande. Det regnade. Det öste ner. Genast anade man onda tidender. Dock kom bussen lyckligt iväg, ehuru man knappast ens kunde se vägen för regn och dimma. Närmast Chitkul är vägen bara grusväg utan räcken, så ingenting hindrar om man störtar ut i någon kurva med tiotals eller 20-tals meters fritt fall. Men vi kom tryggt fram till den asfalterade delen av vägen längre ner och passerade Ratcham. Sedan stannade bussen tvärt. Framför oss stod två andra bussar tomma. Vägen hade spolats bort. I Stället gapade en avgrund av forsande mudder. Gyttjan var meterdjup och helt omöjlig att passera för något fordon.

Där stod den fullsatta bussens hela befolkning och huttrade i regnet och bevittnade katastrofresultatet och kunde ingenting göra. En halvtimme gick i det totala nederlagets tecken. Sedan tog en man av sig skorna, kavlade upp byxorna och vadade genom gyttjan och forsen till andra sidan. Han sjönk ner till låren men kom igenom.

Fler följde hans exempel. De väntade längst som hade bagage. Sårbarast var de som hade tunga ryggsäckar, alltså vi. Men det fanns ingen annan väg. Det var bara att kliva ner i dypölen fullastad med allt sitt bagage.

Det värsta var stenarna, som dolde sig i dyn och som var omöjliga att gardera sig mot när de rispade upp ben och fötter. Att dyn var nära 0 grader kall säger sig självt, och Fabian förlorade helt känslan i fötterna under strapatsen. Deras ryggsäckar var tyngre än min, så de tyngdes djupt ner i muddret och kunde ingenting göra. För att inte fastna måste de nästan simma och ta sig fram på alla fyra. Det var inte alls roligt och såg bitvis riktigt illa ut, men vi kom alla tre levande igenom.

På andra sidan fanns det lyckligtvis ett läger där man kunde tvätta av sig. Benen och fötterna var helt översköjda av blod och täckta av ett tjugotal skärsår, som stenarna i leran rispat upp. Lyckligtvis var det dock bara ytliga sår, som väl skulle torka så småningom och bilda skorpor. En jeep tog hand om oss och förde oss till Sangla. Vi fick inga pengar tillbaka för den betalade bussbiljetten till Rekong Peo men fick betala extra för jeepen.

I Sangla tog vi igen oss i Café Dummer och kunde i lugn och ro slicka våra sår och beräkna skadorna. Våra nederdelar hade fullständigt täckts av lera, vilket satt sina spår i byxorna, som ingenting kunde utplåna. Men allt bagage hade klarat sig, fastän jag flera gånger fått doppa mina väskor i dyn. Det hade kunnat vara värre..

Vi undrade hur det hade gått för Carmen och Maurice. De satt kvar någonstans där uppe och måste antagligen vänta tills vägen öppnades igen, vilket skulle ta minst två dagar. Kvar var också de andra två israeliska paren, av vilka ett just kommit ner

från parikraman runt Kinnaur-Kailash (8 dagar) under oerhörda påfrestningar vid den mycket besvärliga nedklättringen, så det gick nog ingen större nöd på dem.

Lyckligtvis skulle det gå ännu en buss till Rekong Peo från Sangla samma dag, så vi inriktade oss på den. Vi hade bara förlorat en halv dag och mycket krafter. Men, som Ricardo frågade, tänk om fler vägpartier spolats bort av det plötsliga ösregnet? Det visste vi ingenting om. Jag kom ihåg hur det var i Ladakh för fyra år sen när Manalivägen spolades bort och bussar körde fast så att passagerarna fick simma och vada i flera kilometer och fick allting förstört.... Regn i Himalaya ställer alltid till med problem och desto mer så ju högre upp det är och ju torrare trakterna är.

Det var ett utslaget gäng som i ganska hängigt tillstånd drog in på Café Mudder, förlåt,. Café Dummer för att ta igen sig med långt ifrån så många plåster på såren som behövdes. Vi hade dock den turen att vi slapp ta jeep till Rekong Peo då det gick en buss halv ett. Vi kunde alltså dryga ut frukosten under fulla tre timmar, och det var just den vila vi behövde. Fabian fick gradvis tillbaka känslan i fötterna, mina tjugo sår slutade gradvis att blöda men inte att svida, medan Ricardo som den borne conquistadoren hade klarat sig bäst av oss fastän han haft den tyngsta ryggsäcken.

Solen tittade lyckligtvis mer och mer välsignelsebringande fram igen, och vår nedfärd från Sangla blev den angenämaste tänkbara då bussen för en gångs skull inte var sprängfylld. Vi kunde njuta av det hisnande landskapet medan bussen krånglade sig fram på enfiliga klipphyllor med 40 meters fritt fall rakt ner, vilken oupphörliga avgrund vi trollbundet fascinerade stirrade ner i och kunde lokalisera krossade bilvrak i, som störtat ner och låg där med alla fyra hjulen i vädret som trasiga dragspel, medan vi med våra knogar krampaktigt kramade handtagen i sätena framför oss, som om vi därigenom skulle sitta säkrare om bussen gick över kanten. Detta gjorde den nu inte, och vi klarade oss ända fram till huvudstaden Rekong Peo under Kalpa efter 38 härliga kilometer av avancerad vådlighet.

I Rekong Peo strålade solen, och vi kunde nästan se toppen på det heliga berget Kinnaur-Kailash. Vi tog in på det obskyra hotellet Saigan mellan postkontoret och stadens enda fungerande Internet-Café, då *Lonely Planets* guidebok rekommenderade detta ställe. Dess restaurang visade sig vara ännu under konstruktion, men det var ett drägligt ställe, för första gången i Indien denna gång kunde jag duscha i rinnande vatten, som det inte gjorde något att det var kallt, och därefter gick vi ut för att fixa mitt tillstånd för resan till Spiti. Ricardo och Fabian hade skaffat sina i Simla, medan jag måste låta fotografera mig, fotokopiera mitt pass och visum och fylla i en blankett som Ricardo och Fabian måste bevittna, så att jag kunde få tillståndet i morgon. Det kostade 153 rupier – 100 för tillståndet, 50 för fyra fotografier och 3 för fotostatkopior.

Därefter provade jag Internetcaféet. Det fungerade faktiskt, och det var inte alldeles för långsamt. Jag lyckades få iväg fyra brev och gå igenom 100 erhållna sådana innan min betalda timme tog slut.

Det fanns dock inte många attraktiva matställen i staden. De etablerade hotellen Snowview, Mayur och Fairyland hade dugliga restauranger, men de enda övriga vi hittade var en liten Vikas vid huvudgatan. Sedan fanns det ännu mindre alldeles mörka tibetanska garderobssyltor, som inte var direkt attraktiva.

del 8: *Krisen i Rekong Peo.*

Natten blev svår på grund av de svidande ben- och fotsåren, som inte tålde tyngden av något täcke, men på morgonen gick vi upp till Kalpa. Tyvärr var vädret inte det bästa. Det regnade, och av det monumentala panoramalandskapet såg man bara moln. Kalpa var pittoreskt och sevärt, men så märkvärdigt var det inte. Det märkvärdigaste med Kalpa, menade guideboken, var, att hit brukade Shiva dra sig

tillbaka varje vinter uteslutande för att röka hasch. Vidare betecknade *Lonely Planets* guidebok utsikten från Kalpa mot Kinnaur-Kailash ensamt vara värt mödan för att alls resa till Kinnaur. Av denna utsikt såg vi på grund av regnet ingenting. En lokal expert berättade, att det skulle bli bättre väder klockan två på eftermiddagen. Hur han visste det så säkert kunde han naturligtvis inte redogöra för.

Enligt guideboken skulle det också ha funnits en stor berömd Buddhastaty där uppe någonstans, men ingen som vi frågade om saken visste någonting om någon Buddhastaty. Den fanns tydligen inte i Kalpa. När vi återvände ner i regnet och kom för långt ner, (avståndet mellan Rekong Peo och Kalpa är kortare än man tror, högst en timme upp och en halvtimme ner via genvägarna,) kunde vi se den stora Buddhastatyn uppe i backen. Den stod halvvägs mellan Rekong Peo och Kalpa.

Vi besökte stället senare, men det var inte lätt, ty vägarna dit var ingalunda självklara. Man fick krångla sig fram genom omöjliga stigar och raviner, och enda sättet att nå dit var ovanifrån, ty från stadens håll var alla vägar dit stängda och låsta. Det vackra templet hade en underbar pittoresk och välskött trädgård omkring sig, vilket var den huvudsakliga sevärdheten där. Ställets fullständiga namn var "*The Kinnaur Kalachakra Celestial Palace*" eller "Det himmelska palatset för Kinnaurs kalachakra".

Men vägarna dit blev inte dagens svåraste prövning. Klockan 4 begav jag mig punktligt till min reseagent för att avhämta mitt allernådigaste tillstånd att resa till Spiti. Kontoret var tomt. En annan ung dam där ringde upp agenten, som bad hälsa till mig att jag skulle vänta i fem minuter. Jag fick vänta i 1 1/2 timme. När han slutligen kom var det med dåliga nyheter. Byråkratin hade satt stopp för mitt tillstånd. Anledningen var en brydsam historia.

En galen cyklist hade företagit sig att på vinst och förlust cykla hela vägen från Kinnaur till Spiti utan tillstånd. Det blev på förlust, ty vid den tredje och sista checkposten åkte han fast för polisen. Det var mycket genant för polisen, då denne vanvettige cyklist klarat sig genom två checkposter och inte åkt fast förrän vid den sista. Polisen måste skicka en rapport till Delhi, som svarade prompt: "Ingen ensam turist får resa från Rekong Peo till Tabo. Alla turister som vill resa dit måste vara tillsammans i minst grupper om fyra personer." Detta hade hänt för två dagar sedan, och Delhis bestämda order var alltså rykande färska.

Min reseagent var mycket olycklig över detta. Han hade fått två underteckningar till mitt resetillstånd medan endast den tredje myndighetspersonen hade vägrat. För dem som reste den andra vägen från Spiti till Kinnaur behövdes det bara en myndighets underskrift i Kaza. Varje dag under säsongen hade det kommit mer än fyra tillståndsansökningar, varför alla släppts igenom. Min dag var den första dag då bara en ansökan inkommit och då från mig. En dag hade det kommit hela 42 ansökningar på en enda dag. Just min dag råkade vara en olycksdag, en ensam ansökan två dagar efter att en ensam galen cyklist åkt fast i Sumdo, som om magistraten tog för givet att jag måste vara en annan galen sådan.

Ännu var inte allt förlorat. Det kunde plötsligt infinna sig nya ansökningar och turister. Min reseagent var så tillmötesgående, att han lovade mig, att om jag bara skaffade en resenär till, så skulle han fixa tillståndet gratis för den personen. Om mitt tillstånd inte gick igenom skulle jag få pengarna tillbaka.

Denna situation var ett utomordentligt sabotage mot hela min resa. Jag kunde tvingas återvända till Simla och ta vägen över Manali till Spiti, vilket skulle kosta mig åtskilliga dagar och pengar. Det var oacceptabelt.

Även mina trogna resekamrater Ricardo och Fabian blev mycket upprörda och kunde inte acceptera det. Detta var en kris.

Åtminstone kom berget fram på kvällen, så att man äntligen fick se det. Fullmånen var bara några dagar avlägsen, och experterna lovade att det troligen

skulle bli bättre väder efter våra kallduschar i Chitkul och Rekong Peo. Det var bara att hoppas på bättre tur i fortsättningen.

Under natten vaknade jag naturligtvis och grubblade över Spitiproblemet. Så skrev jag följande brev till Kommissionären på engelska:

"Jag har varit i Himalaya 14 gånger tidigare, detta är min 15-e Himalayaresa under 12 år, och jag har aldrig tidigare haft något problem med den indiska byråkratin. Jag är inte en galen cyklist, jag kommer bara att sitta i bussen och åka vart bussen för mig, och jag har två resekamrater, som utan svårighet fick sina tillstånd i Simla, fastän de var ensamma. Om jag vägras detta tillstånd måste jag resa tillbaka och via Manali ta mig till Spiti för att nå Tabo, vilket skulle kosta mig en enorm massa extra tid, pengar och besvär, vilket vore dålig reklam för Himachal och den indiska turismen, och vilket skulle sabotera hela min resa och semesterplan, då jag bara har fem veckor i Indien. Jag ber Er därför att vara förnuftig och inte sabotera resan för en fridsam och ordentlig kulturarbetare från Sverige."

del 9 : *Farväl till Kinnaur.*

(Vi befinner oss i det övre Himalaya i gränslandet Kinnaur mot Tibet.

Situationen: byråkratiska problem i övre Kinnaur, inget tillstånd för mig att resa vidare, medan mina båda resekamrater Ricardo och Fabian måste resa vidare.)

När jag steg upp på morgonen märkte jag till min häpnad blod på fötterna. Det visade sig att jag fortfarande blödde efter simturen i stenlerfloden nedanför Chitkul, och även lakanen var nerblodade. Dock gjorde det inte ont längre, och ej heller haltade jag längre.

Tillsammans med Ricardo och Fabian gick vi ner till reseagenten för att få höra senaste nytt – Dåliga nyheter: ingenting nytt. Vår sista chans var kommissionären, vars kontor i centrum vi sedan besökte. Där fick vi slå oss ner och vänta.

Ricardo och Fabian kunde inte vänta. De måste packa sina saker och sticka med 12-bussen. De väntade så länge de kunde, och så bjöd de hastigt farväl.

Efter en timmes väntan slogs jag av häpnad inför en signal från kommissionärens rum. Det var en melodi som spelades upp, och det var inte vilken melodi som helst. Det var "*Chim chim cheree*" från "*Mary Poppins*" i en datorversion som svajade våldsamt. Det var signalen till att kommissionären nu var allernådigast redo att få träffa mig. En militär reste sig, kom fram till mig och sade: "Nu får ni träffa honom," och visade mig in.

Han var mycket vänlig, en liten oansenlig man som var älskvärdheten själv. Visst kunde han ge mig tillstånd, men bara upp till Nako. Längre än så sträckte sig inte hans befogenheter. Dessutom, hävdade han, var vägen norr om Nako helt bortspolad av jordskred, så att ingen mer kunde passera. Vi blev goda vänner, jag tackade för informationen, men jag vägrade ge upp och hotade eventuellt återbesöka honom på eftermiddagen. Jag var hjärtligt välkommen tillbaka.

Jag kom just i tid hem för att säga farväl till Ricardo och Fabian och önska dem lycklig resa. Vi hoppades få återse varandra förr eller senare, och jag gav dem min adress i Leh. De hade inte hört något om något nytt jordskred norr om Nako – och reste iväg.

Knappt hade jag hälsat dem farväl så stötte jag ihop med Véronique på gatan. Hon kom just från Nako och bekräftade det värsta: vägen var bortspolad så man inte kunde passera förbi längre ens till fots. Ovädret och snösmältningen hade höjt Spitiflodens nivå med flera meter, så att den var en fullständigt rasande störtflod som ingen och inget kunde ta sig förbi. Dessutom var vädret nu så nyckfullt och

ostadigt att risken förelåg, att om man begav sig upp till Nako kunde det hända att man sedan varken kunde ta sig vidare eller tillbaka.

Det avgjorde saken. Efter en gemensam lunch gick vi till busstationen och förhörde oss om möjligheten att ta sig till Manali från Rampur. Vi kunde ta en direktbuss från Rekong Peo hela vägen till Manali. Den skulle avgå klockan 17 och nå Manali 8 på morgonen – 15 timmar på buss. Det var onekligen frestande. Man var så trött nu på alla de hopplösa tillståndsturererna att vad som helst framstod som bättre än Rekong Peo.

Véronique hade alltså lidit ett fullständigt nederlag uppe vid Nako där Spitifloden rinner in i Sutlej från Tibet. Redan för flera år sedan hade vägen omkommit i ett jordskred, men man kunde fortfarande passera förbi längs en stig medan ens packning och bagage då firades över floden med en provisorisk linbana. Det var denna stig som nu fullständigt hade utplånats när Spitifloden plötsligt steg flera meter på grund av de äntliga men häftiga monsunregnen. Det hade varit torrt hela juli, och hela Himachal hade hotats av missväxt och uttorkning, när regnen plötsligt kom just när vi var i Chitkul, till befolkningens gränslösa glädje och lättnad och till alla turisternas fasa, ty regn i Himalaya måste alltid medföra vägkatastrofer.

Man hade försökt förbättra linbanan till att kunna transportera även människor över avgrunden, men polisen hade förbjudit det. Vad som helst var bättre än att en turist förolyckades. Véronique hade gett upp och kommit tillbaka ner till Rekong Peo, men vem vet hur många som var kvar där uppe och väntade på en lösning av problemet och vägrade ge upp inte bara med ryggsäckar och packning men även med cyklar och jeepar? Ricardo och Fabian var två av dem, Ruben och Anna kunde också sitta fast där, liksom Carmen och Maurice, och vem vet hur många andra.

Min reseagent hade försökt kontakta mig för att meddela mig den glada nyheten att han nu hade fyra tillstånd färdiga. Han visste ingenting om Spitiflodens nya översvämning och hävdade att det inte förelåg några problem. De tre andra i gruppen, två holländare med cyklar och en flummig israel, köpte detta. De fick gärna använda mitt tillstånd som den fjärde i gruppen, bara jag fick pengarna tillbaka, vilket jag fick.

Véronique var en mycket intressant och intelligent människa som arbetade i Vietnam för ett slags folkuniversitet för franskatalande över hela världen med betoning på datorkunskap och Internet för befordrandet av kunskap. Det system de använde sig av och försökte sprida var Linux (från Finland) då detta var gratis och därför lättillgängligt för alla. Hon var mycket intresserad av mina projekt och framför allt av projekt Letnany, och jag redogjorde noga för henne hela den svenska situationen, hur Olof Palme hade förstört det svenska skolsystemet och satt all kulturpolitik på undantag som ett parallellfall till Kina. Ingmar Bergman skrev ju helt riktigt i sin självbiografi "Laterna Magica" att Kina och Sverige var de enda länder i världen där regimen uppmuntrat folket att vända sig mot och likvidera sin egen kultur genom att först och främst få eleverna att vända sig mot sina lärare. Vi får dock inte glömma, att Olof Palme fick sina skolsystemslikvideringsidéer från Amerika, som tyvärr med historiskt perspektiv mer och mer framstår som en makt som efter andra världskriget vållat mera ont än gott och gjort större skada än nytta, inte bara politiskt utan framför allt kulturellt: hela det förödande fördumningsmassmediehjärntvättssystemet kommer därifrån med den destruktiva rockmusiken, drogkulten och den hårda omänskliga hänsynslösa kapitalismens överkörning av kultur, traditioner, mänsklighet och självständighet/oberoende. Amerikas kapitalistiska utrikespolitik har konsekvent bara gått ut på att främja egna ekonomiska intressen på bekostnad av alla andra och i synnerhet mänskliga intressen. Endast Kina framstår historiskt sedan 1949 som ett brutalare och mer barbariskt land än USA genom främst sin antihumanistiska diktatur. Islam som världsmakt framstår som nummer tre i det stora gangstertriumviratet.

Hon hade levt två år i Kina och där sett hur kineserna (kommunisterna) hade förstört allt vackert och gammalt i landet för att ersätta det med sina sterila betongkomplex och närmast fängesliknande maoistiska civilisation, ett samhälle anpassat för fullständig övervakning och kontroll, som i "Kallocain" och "1984". Hon hade även varit uppe i östra Tibet och sett hur kineserna fullständigt kalhuggit alla skogar och förstört allting tibetanskt för att ersätta det med kineskommunistisk nivellering. Därmed hade kineserna bara lyckats göra sig till det mest hatade folket i Asien någonsin framför allt av tibetaner, uighurer (det turkiska folket i Öst-Turkestan) och av mongoler. Den nu 55-åriga kommunistiska regimen i Kina har genom sin arrogans, blindhet och kulturfientlighet bara lyckats göra sig fullständigt vedervärdig och vidrig för alla som lärt känna den.

Klockan 17 tog vi plats i bussen, och det såg ut att bli en angenäm resa, då bussen var långtifrån full. Halv 10 nåddes Rampur efter 10 mil, men halv 12 råkade vi ut för ett intressant äventyr. En truck hade kollapsat och fullständigt blockerat vägen på obestämd tid. Ett tjugotal truckar och andra fordon på båda sidor om stod och väntade på att den skulle repareras. Vad gjorde vår busschaufför? Numera fungerar mobiltelefon i Himalaya, och han ringde sitt kompani och bad dem skicka en annan buss att möta på andra sidan. Själv vände han vår buss på en femöring (mitt på en enfilig väg med stup åt ena hållet), vilket bara det var en bragd, så att samma buss kunde fara samma väg tillbaka. Vi fick sedan med allt vårt gepäck traska en timme några kilometer förbi alla de väntande fordonen till bussen på andra sidan, som ankom precis lagom till vår ankomst. Även denna buss lyckades vår chaufför vända på en femöring. Alla problem var lösta, och vi hade bara blivit några timmar försenade. Detta hände precis där vägen tar av från Simlavägen för att ta en annan riktning rakt norrut över bergen mot Manali.

Tyvärr såg vi ju ingenting av denna förmodligen ytterst fantastiska väg med dess vyer då det var natt och fullmånen var i moln. Vi nådde Manali halv 11 efter en nästan 18-timmars nattbussresa över ytterst bristfälliga vägar i bergen.

Där förlorade jag Véronique. Hon bara försvann i all trängseln på busstationen, medan jag lät mig lockas med av en äldre trevlig man till hans hotell Grönland, där jag fick eget dubbelrum med varmvattendusch och utsikt för bara 100 rupier. Det var oemotståndligt. Min jovialiske värd utgöt sig i tacksamma lovprisningar över det äntliga regnet, som nu hållit på dagligen i fyra dagar, medan jag tänkte på alla mina stackars vänner uppe i Nako som kanske varken kunde komma vidare därifrån eller tillbaka på grund av samma välsignade regn.

del 10: *Krisen fortsätter.*

Klockan 4 vaknade jag och begav mig iväg till bussen. Jag fick en fin fönsterplats, och snart samlade sig passagerarna, inalles 15 stycken utlänningar, som alltså utgjorde en majoritet, medan de lokala resenärerna blev försvinnande små och få. Jag fann till min glädje att två av passagerarna var ett italienskt par, och vi blev genast goda vänner. Vidare var det en grupp på fyra fransmän, ett engelskt par och resten israeler. Vi skulle alla till Kaza eller Tabo. Bussen satte punktligt i gång klockan 5.

Det regnade inte, tvärtom öppnade sig blåa skyar, och allt såg ut att gå bra. Snart började vi dock köra om stående truckkonvojer. Halvvägs upp mot Rothang La var det tvärstopp. Mötande trafik meddelade att det inte var någon idé. Vägen var blockerad. Bussen stannade, och chauffören jämte konduktören försvann.

Snart försvann även alla de lokala resenärerna. De valde att gå till fots över passet eller återvända till fots till Manali. Chauffören och konduktören återkom. De ville vänta och se om det fanns någon möjlighet alls att komma vidare. De försvann igen. Tiden gick. Det var en klar och vacker morgon, och det var ljuvligt att åter

andas högländsluft och vara på väg uppåt. Men det var hopplöst. En bro hade rasat. Ingen kunde passera. Vår buss måste till slut retirera och återvända till Manali. Vi var tillbaka klockan 11.

Ingen fick tillbaka några pengar för sin bussbiljett. I stället skulle vi få använda samma biljett följande dag. Jag återvände till hotell Grönland och tog den här gången med mig mina nya italienska vänner från Milano, som ville bo närmare busstationen än var de bott hittills utanför staden. Mitt gamla fina rum var upptaget, så jag fick ett mindre och trängre i stället utan utsikt, där brusfåtöljen aldrig stängde av sig, men Silvia och Sergio, mina vänner, blev helt nöjda med sitt rum.

Hur länge skulle vi få vänta tills Rothangpasset öppnades? Vi spekulerade mycket i detta. Det var en viktig väg i synnerhet för militären, varför de var hårt motiverade till att snarast möjligt sätta den i skick. Vi trodde nog vi skulle komma iväg i morgon. Vi hade lunch tillsammans på ett Punjab-ställe, där menyn bjöd på italienska praktfullheter som "*Spaghetti Bolognaise*" och "*Spaghetti Napoleon*", inom parentes "*(Neapolitaine)*", alltså "*napolitano*", samt glass "*casssta*". De hade också faktiskt stekt glass ("*fried ice-cream*"), vad nu det kunde vara för något.

På eftermiddagen stötte jag plötsligt ihop med Véronique. Hon hade på egen hand organiserat en egen trekkingtur på tio dagar till Pindalen och Tabo. Duktig flicka! Hon skulle bara invänta bättre väder och så ge sig iväg.

Jag kom över en tidning, som berättade om översvämningskatastrofen i Dharamsala. Det skulle fortsätta regna till och frånde närmaste fyra dagarna i Himachal, och det skulle även bli åska och ännu högre flöden.

Jag fick även veta mer om Rothang. Tre människor hade omkommit när de kört ner i ravinen med den kollapsade bron. Vägen hade brutits sönder på ett flertal ställen. Ingen buss skulle gå i morgon, kanske inte på 3-4 dagar. När jag på kvällen frågade turistcentret till råds hette det 4-5 dagar.

Läget kunde knappast bli dystrare. Dessutom hade jag ådragit mig en förkylning, som nu bröt ut med smärtsam torrhosta. Antagligen hade jag förkylt mig redan i lervadet i Chitkul, jag hade haft känningar sedan dess, men nu först bröt det ut. Man kunde åtminstone sova ut följande morgon.

Och inte bara sova ut utan även äta sig mätt hela dagen, ty det fanns just ingenting annat att göra, då det bara regnade hela tiden. Fler och fler greps av desperation och ville göra vad som helst för att komma bort från Manali, till och med att trekka upp för bergen och ner på andra sidan (tre dagar) eller ta bussen till det ännu hårdare regndrabbade Dharamsala, där åtskilliga byar var helt isolerade från varandra. En glad amerikan från Vermont, David, skrotade sina planer på Ladakh för att regna in i Dharamsala i stället, men två danskar, de första skandinaver jag hittills mött på min resa, tänkte liksom vi satsa på Rothang till fots för att sedan ta sig vidare hela vägen till Leh. Då Rothangpasset tidigast skulle öppnas för trafik om fyra dagar hade Sergio, Silvia och jag beslutat ta lokalbussen upp till Koti och därifrån vandra över den havererade vägbiten upp till Marhi strax före passet, där det enligt hörsägen skulle finnas jeepar tillgängliga. De danska pojkarna skulle dock starta senare och ta det lugnare då de bara tänkte sig till Keylong under dagen, medan vi ju hoppades i bästa fall nå Kaza. Vi tänkte starta klockan 04.30.

Vi firade vår förhoppningsvis sista kväll i Manali med en präktig italiensk middag med tre rätter för 259 rupier, varav 54 var mina. Vi behövde ju ladda upp inför morgondagen, då passerandet av Rothangpasset, "*Likpasset*", på 4000 meter minsann skulle kräva alla krafter vi kunde mobilisera.

(Tillsammans med Sergio och Silvia från Milano hade vi fattat det dramatiska beslutet att trotsa det mördande Rothangpassets bortregnade vägar och ta oss över passet till fots.)

Det regnade. Det hade regnat hela natten. Prognosen var den sämsta tänkbara för besegring av Rothangpasset till fots. Det hade regnat hela dagen igår. Ändå gav vi oss iväg. Klockan fyra var det uppstigning, halv 5 var vi vid busstationen, ingen buss skulle gå till Kothi, så vi tog en jeep för 300 rupier (tre personer). Det var ännu mörkt när vi kom fram. Det regnade fortfarande. Vår jeepchaufför visade var genvägen genom skogen gick upp mot Marhi och Rothang, och det vandrade faktiskt folk upp för den stigen. Men det var bara lokalt folk utan packning. Vi hade tonvis med packning.

Efter en stärkande kopp te inledde vi företaget. Det visade sig att stigen var mest bara lera och en hal sådan. För vartannat steg upp och fram kanade man ett steg ner och bakåt. Förr eller senare föll man – ordentligt. Leran kändes igen. Snart var man täckt av lera, muddar, gyttja och annan gegg. Men det gick uppåt, ett steg i taget, och man lärde sig snabbt att tänka sig för före varje steg. Hade man tur fanns det stenar man kunde använda som fotfäste, hade man otur fanns det inte. Det svåraste var ryggsäcken, som gjorde en ohjälpligt baktung och drog en bakåt och nedåt hela tiden och om och om igen drog omkull en bakifrån. Dessutom hade jag mitt tunga handbagage, som bara var i vägen, och en axelväska, som bara gled av hela tiden. Dessutom gick jag med paraply mot det skvalande regnet, med vars hjälp jag även hjälpligt höll balansen och axelväskan uppe. Men Silvia och Sergio hade det betydligt värre. Silvia bara ramlade hela tiden och måste nästan oavbrutet krypa, vilket hon kunde göra på alla fyra då hon bara hade ryggsäck, medan Sergio släpade på ett ton av utrustning. Utom en ryggsäck större än han själv bar han en annan ryggsäck framtill och handbagage. Naturligtvis blev han sist men gick ändå stadigt uppåt. Då och då anropade mig Silvia någonstans bakifrån och nerifrån om vilken väg hon skulle ta. Jag försökte att åtminstone hålla mig synlig för dem, och när jag nådde någon plåtå som var synlig från längre håll väntade jag där tills Silvia fick syn på mig.

Så kom vi till forsen. Naturligtvis plurrade man i så ordentligt att ansiktet kom under vattnet och man fick vattenlock i öronen. Det var bara att kravla sig upp ur vattnet och fortsätta.

Emellertid blev varje steg tyngre ju högre man kom och bagaget också. En lokal begåvning erbjöd sig att bära mitt bagage för 20 rupier. Jag vägrade. Emellertid blev mitt tunga handbagage en sådan belastning och ett sådant hinder för min uppstigning att jag till slut måste anförtro det åt honom för 20 rupier. Därmed var det värsta över.

Vi kom upp till vägen där den alltså var farbar, och där hade upprättats ett litet trångt tetält. Där kunde man pausera, stärka sig med en kopp te, tvätta av sig all gyttjan och geggan som fullkomligt täckt in en och sedan fortsätta en bekvämare vandring på vägen, ehuru det fortfarande skvalade och fortfarande var 7 km kvar till Marhi före Rothang.

Dock kunde man nu ta ovädrets skador i skärskådande. Ett ras hade rivit med sig åtskilliga partier av serpentinvägen, och vi såg trucken som hade strandat vid den omkomna bron. Den föraren hade dock klarat sig med överkomliga skador, medan två tältare överraskats av regnvädret och spolats bort av en gyttjespringflod och omkommit. Alla tre var indier. De två tältarna hade dessutom festat och varit berusade, så ingenting hade kunnat hjälpa dem. Det blev ett vått slut på den våta festen.

Så uppenbarade sig miraklet. En buss kom ner mot oss från Rothang. Den stannade ett långt stycke ifrån och ovanför oss, och för att nå fram till den måste vi ytterligare klättra upp bland morasen en bit. Men det gick av bara farten, och äntligen fick vi i bussen tak över huvudet mot det torterande skvalande regnet. Snart startade bussen, och vi upplevde det att vara på gång igen som rena befrielseunderverket.

Det varade dock inte så länge. Vi hade vandrat 10 km uppför, och efter 10 kilometer till stannade bussen. Då hade den i Marhi blivit fullknökad. Alla måste nu stiga av för att klättra upp till nästa stafettbuss, som väntade på en ny klipphylla högt där uppe. Det var sista etappen. Det var strax före Rothang på nästan 4000 meters höjd, och denna buss slapp vi sedan lämna.

Men det råa vädret var svinkallt på denna höjd, och för att alls kunna hålla någon värme föredrog jag att stå i gången, så att jag kunde röra mina lemmar lättare och framför allt hålla liv i vaderna, som verkligen frös – vi hade säkert vadat genom tjugo strömdrag. Stackars Sergio huttrade som en frusen gris vid nordpolen och kunde till råga på eländet inte hitta sin biljett, som han köpt i den första bussen och måste uppvisa i den andra. Annars blev det ny biljett eller avstigning. Duellen mellan den formalistiska konduktören och Sergios italienska temperament blev ihållande, men Sergio hade rätt: alla i bussen hade sett honom betala i den första bussen, och han fick allmänt medhåll från medpassagerarna.

Vi kom över passet och ned på andra sidan till Kokhsar, där det blev lång paus. Många steg av, och en av passagerarna gav Sergio en biljett utan att konduktören såg det. Därmed hade det problemet funnit en tacksam nödlösning.

Vi stärkte oss med te och kunde värma oss vid ett eländigt tekyffes köksugn. Här måste vi även uppvisa våra pass för en *checkpost*, och Sergio och Silvia passade på att utfråga polisen om möjligheten att ta oss till Spiti. Konduktören på den första bussen hade sagt att vägen till Spiti över Kunzun La var blockerad vid Chandra Tal, men polisen förnekade detta. Det vanliga förhållandet i Indien: alla har olika versioner och uppfattningar om samma sak.

Vi fortsatte dock till Keylong. Vi lockades att ta in på ett hotell som hade varmdusch fastän det ännu var under konstruktion. En varmdusch var vad Silvia och Sergio längtade efter mer än något annat.

Jag tog närmare reda på våra möjligheter att ta oss vidare. Man kunde inte ta sig med buss till Kaza, inte ens från Keylong, men man kunde ta sig dit med taxi. Det skulle kosta oss 1300 rupier per person (260 kronor) för 200 km, men många framhöll att vägen var riskabel och mycket dålig. Risken var att det skulle regna även där och att vägen även där skulle råka ut för bortsköljningar till exempel medan man var där. Vägen till Ladakh var mycket säkrare, och det skulle avgå en buss till Leh tidigt i ottan följande dag. Även i Ladakh hade det dock börjat regna.

Jag fattade det smärtsamma beslutet att avstå från Spiti (där det regnade liksom i Manali och Keylong) och i stället satsa på solen i Ladakh. Det var att medge ett definitivt nederlag, men jag fann att det var det enda förnuftiga att göra.

Det vimlade av strandsatta resenärer i Keylong. En stor holländsk grupp var på väg från Leh till Manali. De visste om Rothangs skräckscenario och var därför naturligtvis nyfikna på våra erfarenheter därifrån. Jag varnade dem för det värsta: lervälling hela vägen ner. Deras ledare, en erfaren Spiti- och Kinnauresenär, såg på mina gyttjiga byxor och var inte alls imponerad. "Inget blod, inga skador, inga blåmärken, inga revor i kläderna, inga trasiga skor? Då är det ingenting." Hon skulle ha sett hur blodig min handduk blev efter att jag torkade mig efter duschen. Mina ben var allttjämt märkbart sargade efter Chitkul.

Vi hade i Manali vid avfärden mött två andra italienare som helt entusiastiskt satt sig i en jeep tillsammans med en grupp hinduer som alla skulle raka vägen till

Leh. De blev kvar på vägen. Dessa italienare hade redan förlorat en hel del av sitt bagage på Indira Gandhi Airport.

De två danskarna från mitt hotell blev också troligen kvar i Manali. De gjorde säkert ett försök att ta sig upp, men de kände till förhållandena, och den ena led av svällande fötter vid hög höjd. Som fullkomliga noviser på sin första Himalayaresa hade de ingen chans med sina tunga emballage. De var två *grand danois*, men deras tunga ryggsäckar var ännu större. Vid det första halkandet i leran skulle de åka ner till botten, vilket vid varje nytt försök skulle bli en ständig favorit i repris.

En gammal schweizare från Genève satt i Paying Guest House Café och hade också tänkt sig till både Manali, Spiti, Kinnaur, Sangla och Chitkul. Han visste att vägen från Spiti till Kinnaur var stängd, att vägen till Manali var stängd och att kanske även vägen till Spiti var stängd, men han vägrade återvända till Leh, varifrån han just hade kommit. Han var astrolog och filosof och tog det mycket lugnt, enligt holländarnas måtto: "Det enda du kan göra är att ta det lugnt, ty det är verkligen ingenting annat du kan göra åt saken."

Där träffade jag också resans första svensk. Tony från Örebro hade bott 26 år i Indien och nästan glömt sitt svenska språk. Han brukade bara engelska och hindi. Hans motiv för att lämna Sverige hade varit, att där hade alla irriterat sig på att han var en så glad natur. Han var verkligen en mycket glad natur, fryntlig och skojfrisk till tusen, och han gav mig några praktexempel på anglo-indisk stavning:

"Cheap and beast" (i stället för *"cheap and best"*, som det står på många hotell,)

"Cold cock"(i stället för *"cold coke"* på en menysedel,)

"Smashed potatoes" (i stället för *"mashed potatoes"*,) *"Dont washing at here"*,

"Bread and Breakfast", *"Good cock at Hotel Anal"*,

och den bästa av alla vägvarningsskyltar: *"Experts expect the unexpected"*,
och flera andra.

Gradvis tycktes regnet avta medan vi tog igen oss, men det hade varit resans värsta dag, morgonen hade varit en mardröm, men vi hade nu korsvägen bakom oss. Dagens mest säregna sensation var kanske emellertid när vi for över Rothang i gisslande rykande regnväder medan bussen krängde våldsamt på serpentinvägarna, så att man fick känslan av att man i själva verket befann sig på ett skepp i storm på väg runt Kap Horn. Associationen var oavvislig i omständigheternas påträngande verklighet. Jag stod ju upp i gången då och måste krampaktigt hålla i mig för att inte tumla över ända, som vid relingar, och man såg ingenting annat än silhuetter av det förfärliga Rothangpassets svarta och mordiska klippor, som man med nöd lyckades klara sig undan efter fruktansvärt motstånd vid uppklättringen. Jag hade aldrig drömt om att göra det utan Sergio och Silvia. Sergio visade från början en envis beslutsamhet som i sin okuvlighet var tryggheten själv, som det bara var att förtro sig åt och följa.

del 12 : *Befrielsen.*

Det var första gången någonsin som jag anlände till Keylong i dagsljus, och visserligen regnade det hela dagen, men det framstod ändå som himmelskt skönt. Det är inte varje dag som man får se bergen i Lahoul och Ladakh täckta med nyfallen snö, i synnerhet inte på sommaren, men så var fallet nu, då det fortfarande var mycket kallt och det gradvis klarnade till kvällen, så att till och med spridda solglimtar förlänade färg åt landskapet och småningom de vita fjällen alltmer avtäckte sig själva i all sin bländande klara skönhet. Det var som ännu ett mirakel, att det äntligen (åtminstone tillfälligt) upphörde att regna och att vita moln började släppa fram en blå himmel, även om det fortfarande var mycket kallt. Det hade varit

13 grader i Kokhsar, och i Keylong (den 3 augusti) blev det inte varmare än 15 (på Beirut, Casablancas och Los Angeles breddgrad).

På restaurang Tashi Delek, ett mörkt kyffe, mötte vi en japan som satt förfrusen och inlindad i alla sina klädesplagg jämte mössa och luva och hela sin egen sovsäck. Även han hade kommit upp från Manali, men hans promenad upp för leran från Kothi till Marhi hade tagit fyra timmar mot våra två. Han ansåg sig nu behöva vila i flera dagar i Keylong innan han vågade fortsätta vidare.

Silvias och Sergios italienska vänner dök också upp i Keylong. Även de hade klarat det trots allt, men både de och japanen bekräftade, att vi sex var nog de enda som hade klarat oss, då inga andra västerlänningar setts till på vägen, allra minst danskarna.

Min gamle schweizare från Genève upplevde uppvaknandet till kvällen som en himmelsskänk och var salig av hänförelse. Han trodde ännu han kunde komma till Spiti. Även våra fyra franska vänner, som varit med på den första nederlagsdrabbade bussen i förrgår, hade ämnat ge Spiti en ny chans genom organiserandet av en jeep som skulle hämta dem ovanför Marhi efter att de klättrat upp dit. Om de skulle kunna ta sig till Spiti var dock en annan fråga.

Kanske det uppklärnande vädret var ett tecken att vi hade fattat rätt beslut i att bestämma oss för att överge Spitiplanerna för Ladakh. En ny tidig morgon förestod med väckning och uppstigning klockan 4, bussbestigning halv 5 och avfärd 5 mot Leh, som skulle nås efter skymningen klockan 8 efter en 15 timmars dagsresa genom öknerna, om allt gick enligt planerna.

Det var en kulen och mulen morgon, men regnet tycktes åtminstone vara på upphällningen och i avtagande. Den bleka månen var även i avtagande och blinkade bara till ibland. Avfärden från Keylong ägde rum.

Vi var sjutton utlänningar i bussen som inte var fullsatt, varför vi var i majoritet, men vår största grupp var sju stycken polacker, som verkade väldigt ivriga och redo för storvulna hjältedåd. De ockuperade alla de bakersta sitsarna i bussen, och vid varje gupp flög de våldsamt i luften och skrek till. Det är ju så med indiska bussar mer än med vanliga bussar, och fler än jag upplevde bussens framfart som en riskabel sjögång. Vidare var det bara tre israeler, som skulle låta mycket tala om sig under resans gång, ett mycket ungt och vackert par från Quebec i Canada som talade en fullständigt obegriplig franskanadensiska men mycket god engelska, mina fyra italienska vänner, och jag.

Det enda hindret på vägen till Ladakh blev nedfallande stenar som blockerade vägen och som vi med handkraft måste hiva bort. Polackerna var kvar på bussen då ännu och stod för de mest heroiska och effektiva handtagen. De lämnade sedan bussen vid det första stora passet (4900 meter) tydligen för att klättra i berg. Det var inga attraktiva berg de valde att klättra i, och inte var de särskilt höga heller. Nåja, det var deras problem, men käck och dristiga var de allt, hur små de än var till växten.

Andra heroiska hjältedater som vi mötte på vägen bestod mest av cyklister. Vi mötte sex av dem på väg upp för det första höga passet, och de hade troligen cyklat hela vägen från Ladakh, vilket är ett anmärkningsvärt företag med tanke på hur ödlig och monoton vägen är som till hälften består av den plattaste glödheta öken.

Redan efter detta första pass började regnmolnen äntligen skingras, och vilken lisa det var när solen äntligen vågade titta fram! Den värmdes genast ända in i hjärtat. I en vecka hade vi torterats av skvalande tröstlösa och mördande regn, och så fanns det ändå hopp trots allt!

Vid Sarchu på halva vägen kom den fram ordentligt, och på vägen till Pang, som konsekvent håller sig över 4500 meter, framträdde den i hela sin glans och påminde oss med besked om hur hård Ladakhs sol kan vara. Den är inte att leka med utan snarare att skydda sig för. Det var den totala kontrasten: från de ihållande

hällregnets tröstlösa och oupphörligt mer deprimerande och nedslående väta direkt ut i en mörkdande ökensol som slog en hårt i huvudet som en hundratons slägga. Solen svek oss sedan aldrig mer under denna dagens resa.

Däremot utspelade sig en helt annan dramatik inne i bussen. En av israeliskorna skulle nödvändigt ut och kissa varje halvtimme och krävde då att bussen skulle stanna för hennes skull. Under resans gång gick detta konduktören allt mera på nerverna, och snart började han säga ifrån. När det blev en kisspaus för mycket lät han kungöra, att hans buss inte var någon turistbuss utan en vanlig passagerarbuss, och att alla dessa ständiga kisspauser redan hade försenat bussen med flera timmar, så att vi skulle komma fram först klockan 22 i stället för 19. Kisspauserna blev därefter mindre frekventa men fortsatte likväl, då de flesta utlänningarna satt och tömde sina vattenflaskor hela tiden. När samma flicka ville stanna bussen och gå ut och kissa några kilometer innan vi nådde upp till det sista och högsta passet (över 5300 meter) utbröt krisen. "I så fall stannar vi inte sedan vid passet," bestämde konduktören. Detta väckte allas protester, och en stor palaver utbröt. Hennes två israeliska vänner gick i bräschen för henne och krävde att bussen både måste stoppa enbart för hennes skull och sedan även för alla de andras skull vid passet. Risken var uppenbar att alla skulle ränna ut ur bussen vid båda tillfällena och sedan bli svåra att få in igen, så brukade det vara, varvid förseningen skulle tillta, men efter hårda yrkanden och någon hysteri från israelernas sida lyckades de driva igenom att bussen stannade både före passet och vid passet – medan solnedgången närmade sig. Vi får inte glömma, att detta var en resa på 370 kilometer rakt över Himalaya längs en enfilig väg med tre pass mellan 4900 och 5300 meters höjd att ta sig över, och att bussen var en gammal modell av skolbussen Skumpa-Dumpa, och spänningar ombord på ett sådant fartyg kunde lätt leda till handgripligheter och myteri.

Emellertid var alla för trötta och höjdsjuka för att orka bråka så mycket mera om saken, och under resans sista timmar satt alla relativt tysta och utslagna och tvingades mest tänka på sin höjdsjuka och huvudvärk. Sergio vågade dock ta sig en privat extra kisspaus genom att gå till den bakre dörren, öppna den och helt enkelt kissa ut mitt i farten. Ingen protesterade.

Tidigare hade jag alltid rest till Ladakh med flyg och klivit fräsch ut på Lehs flygfält och aldrig behövt känna av något över Lehs höjd på 3500 meter, men den här gången fördes man brutalt upp till 5300 meter genast utan föregående höjdanpassning genom några lämpliga veckor i Leh. Det var hur brutalt som helst, och det var första gången någonsin som jag fick huvudvärk av höjdsjuka. Naturligtvis bidrog den plötsligt brännande solen, två natters förkortad sömn, korsvägen uppför Rothangpasset i hällregn med dess överansträngningar och bristen på mat, men huvudvärken var dock ett faktum.

Emellertid var kvällen förtrollande vacker i sin magnifika färgsättning. Det var första gången jag kom till Leh landvägen, och i kvällssolen var det en skönhetsupplevelse av oförglömligt slag att på detta sätt få återuppleva månlandet i borte Himalaya. Bergen glödde och skimrade i alla regnbågens färger, och hela Zanskarbergskedjan gnistrade i sina nya vita strålande dräkter av snö. Ladakh hade aldrig varit vackrare, och vi kom lyckligt fram utan tillbud klockan 8 efter 15 timmars bussresa över världens högst belägna landsväg av så långt slag.

Jag åtog mig att föra mina italienska vänner till mina gamla vänners gästhus i Ladakh, *Lung Snon*. Det gick inte att hitta vägen direkt, det var ju två år sen sist, men till slut kom vi rätt fram. Allt var i sin ordning i *Lung Snon*. Mina vänner fick genast rum med varma duschar, och min värdinna Dolma fixade genast fram en middag som passade oss alla. Jag fick tillbaka mitt gamla rum, vi kunde fullkomligt slappna av och njuta, maten och téet var de perfekta bandagen efter två så hårda dagar, och det var bara att konstatera, att man var hemma i paradiset igen.

del 13 : *Livet i Leh.*

Min vän Helena Norberg-Hodge hade haft en svår gallstensoperation och hade delvis förlorat kontakten med mitt värdfolk, som inte längre drev Farmprojektet. Detta drevs i stället av ISEC med min gamla kanadensiska reskamrat Becky som ledstjärna – hon hade varit min reskamrat första gången jag flugit till Ladakh. Tonyot var hemma på besök tillsammans med Sarah, som han nu var gift med, men de levde mest hos henne i Arizona. Mitt värdfolks barnbarn hade vuxit en hel del under två år, men annars verkade allt oförändrat.

Detta var kanske den största lättnaden: att egentligen ingenting hade förändrats på två år. Förändringarna, som mest bestod i nya konstruktioner och byggen, var endast marginella. Jag gick upp till min gamle vän Wangdus Kalon och hans hus längst bort i dalen, tyvärr var han inte hemma, jag hade missat honom med en timme, men till min glädje kunde jag se att han förverkligat sin dröm. Ett splittrnytt och urflott reträttcenter lyste inbjudande med sina vackra lokaler och härliga terasser. Allt var klappat och klart för en underbar vistelse för reträttsugna filosofer som behövde få distans till Leh och ändå befinna sig i närheten.

I södern tilltog dock dramatiken. Det regnade 240 millimeter på en dag i Chandigarh, där de måste stänga flygfältet. Översvämningskatastroferna tilltog, och vägen söderut stängdes. Vi hade med knapp nöd och med våld tagit oss upp förbi regnskuggan och kommit undan den i tid, men även här märktes eftereffekter från Himachal. Den första dagen i Leh var praktfull i underbarhet, men redan andra dagen märktes hotet från södern genom mulna molnslöjor och kallare väderlek.

Ett annat symptom på oförändringarnas Ladakh var hur Internet fungerade. Liksom för två år sedan fungerade det ibland och ibland inte. Det var precis lika osäkert och nyckfullt som för två år sedan. Det var som om Ladakh inte hade något behov av Internet för sin salighet.

Vi blev tolv till middagen till kvällen – rena festbanketten. Utom en fransk dam från Bretagne ankom ett ungt österrikiskt par och sedan en mycket trevlig holländska med sin son och ännu en fransk dam med sin son. Feststämningen kunde inte bli bättre vid middagen. Vi beslöt att nästa dag inleda vår "*baby trek*" till Themisgam via Likir till Lamayuru och Alchi på tillbakavägen under en vecka, och österrikarna hängde på. Vi blev alltså sju personer som det gällde att organisera och se till att hade det bekvämt under vandringen. Francesco och Silvia hade gett upp hoppet om att få sitt förlorade bagage till Leh – de hade förlorat allt utom sitt handbagage i Delhi, det hade nu kommit till rätta i Delhi (efter 7500 rupier i omkostnader), där hade de hela sin trekkingutrustning, men nu lät de alltsammans vara kvar i Delhi. Francesco sov illa och hade våldsamt huvudvärk i bakhuvudet, och österrikarna var helt gröna och nyanlända. Det var bara att hoppas att allt skulle gå bra.

del 14 : *Invasionen i Likir.*

Naturligtvis blev det problem. Vi infann oss vid busstationen klockan 15.15, väl medvetna om att det var den enda dagliga bussen till Likir och att det därför gällde att vara ute i god tid för att alls få plats. När vi kom var bussen redan fullproppad. Det var bara att finna sig i att bli stående i bussen hela vägen (3 timmar).

Emellertid löste det sig, och vi fick alla sittplatser medan folk gradvis klev av under resans gång. Sergio föredrog att sitta på taket och njuta av utsikten därifrån under den hisnande ökentrippen.

De verkliga problemen infann sig när vi kom fram till Likir. Det visade sig att mitt gamla härbärge Norbu redan var fullt, även det nya hotellet var fullt, men några

av gästerna var hyggliga nog att flytta samman och upplåta några rum åt oss. Det var bara Sergio och jag då än så länge, men när resten kom, fem stycken till, gjorde vår lilla söta värdinna stora ögon. Där bodde redan på det lilla härbärgat en stor israelisk meditationsgrupp på tretton personer plus fyra fransmän och tre engelsmän, och alla dessa skulle hon koka middag åt. Det var en omöjlig ekvation, men den löste sig. Vi blev alltså 27 personer till middag i det lilla köket, och hon lagade även den underbaraste mat åt oss alla.

Särskilt trevligt hade jag med engelsmännen. Jag hade hört att vitlök skulle vara bra mot höjdsjuka, och jag föreslog dem att inmundiga vitlöks-te efter maten, då vitlök ingick i supén. Det var bara det att den speciella vitlökssåsen också innehöll chili. Den ena engelsmannen anmälde sig som kamikadzepilot och beslöt att pröva mint-te med vitlöksås. Hans reaktion var inte odelat positiv. Han menade, att det hade varit bättre om chilin inte varit med. Därefter blev det min tur att prova detta fantastiska te och fann det så gott, att jag tog två koppar. Engelsmannen fick rätt. Chilinen skulle få förödande effekter, vilket visade sig dagen därpå, då hela tarmsystemet fullständigt rensade sig självt.

Vi gick upp till klostret följande morgon utom Francesco, som vilade sig då han var sjuk och inte fått sömn på tre dagar. Vi bröt sedan upp från Likir halv 10, sju personer stark, och Francesco klarade sig förvånansvärt väl.

Under vägen mötte vi en annan grupp vandrare på fem personer, varav en var tyska och resten israeler. Alla var vi på väg mot Yangthang. De rörde sig långsammare, men de hann upp oss igen i Sumdo, där vi hade gemensamt kaffe kokat på Sergios primuskök, som dock inte gick upp mot Sumdos värdinnas te. Därefter bröt vi upp och lämnade israelerna och tyskan långt bakom oss i bestigningen av passet på närmare 3700 meter. Vi nådde Yangthang halv 2 och hade då tillryggalagt hela vandringen från Likir över två pass på bara 3 timmar (om man undantar den nödvändiga pausen i Sumdo) vilket är anmärkningsvärt för en hel grupp på 7 personer. Dessutom anslöt sig i Sumdo Jochen från Tyskland till vår skara, en ensam trevlig vandrare, som också ville besöka Rizong. Jag hade ju varit där två gånger men var nu för gammal och trött för att orka mig ner dit och tillbaka upp igen samma dag som vandringen från Likir. Jag rådde Jochen att ta det lugnt och ta en hel dag extra på sig ner till Rizong utan bagage och stanna två nätter i Yangthang som bas. Förslaget föll i god jord.

Det fanns två sovrum i hotell Sopok med åtta bäddar, vilket passade oss perfekt. Tyvärr var mitt gamla ställe Norbu stängt, vilket var synd, ty där fanns det bättre svängrum och utsikt, men det var inget att göra. Enda problemet i Sopok i Yangthang för oss var den förfärliga mängden flugor.

Under eftermiddagen träffade Sergio och Silvia den lokala skolläraren, som hade mycket intressant att berätta. Det var en företagsam ung man som arbetat med undervisning i Dharamsala, Madras (Chennai) och andra större orter men sedan kommit tillbaka för att driva sin gamla byskola. Han berättade att turistinvasionen pågått hela sommaren, så att ibland turisterna i Yangthang varit fler än lokalbefolkningen. Invånarantalet i Yangthang var 50, och vid ett tillfälle hade turisterna varit 70. Han visade stolt sin skola och lät sina barn uppträda för oss med dans och sång, sju underbara barn mellan 5 och 11 år, som dansade och sjöng av hjärtans lust.

Han rekommenderade även åt oss en annan by högre upp, vart vi gick och hade en angenäm kopp te. Han visade oss den bästa vägen vidare för morgondagen, och bekantskapen med honom var det bästa i Yangthang.

Mitt lårben strejkade. Något hade slagit slint i låret så fort vi lämnat Likir, så det var omöjligt att stödja sig på låret. Det var särskilt besvärligt att resa sig upp och att vända sig i sängen. Det var troligen någon sorts muskelinflammation. Det var bara att göra det bästa av saken och fortsätta.

Alla de andra var tämligen utslagna av höjdens påfrestningar och sov mest bort hela dagen efter ankomsten. Vädret var dock fortfarande drägligt och kunde inte bli bättre, och i Yangthang sov vi alla relativt gott under natten – 9 timmar minst.

del 15 : Uppspliftring i Themisgam

Vi lämnade Yangthang klockan 8, och vädret var idealiskt – strålände solsken och inte för varmt ännu. Det första passet nåddes utan svårighet, varefter man fick vila ut ordentligt i Hemis Shukpachen, som var lika underbart och idealiskt som vanligt. Samma flicka som jag gästade för två år sedan kom på nytt ner till grinden på turistjakt inför första synen av en främling på vägen och ville bjuda på te och förfriskningar. Då hade jag tacksamt accepterat och haft en timmes njutning hos denna vackra mö och hennes husliga välsignelser, men nu hade jag sju andra att tänka på. Kände hon igen mig från för två år sedan? Det var möjligt, så lätt som jag kände igen henne.

Jag rannsade byn på dess bästa serveringar men fann att den bästa var den vid forsen strax före byn, varvid jag återvände dit och fann gänget på vägen. Vi tog igen oss där i en timme med massor av te, äppeljuice, coca-cola och annat sådant innan vi fortsatte upp mot det sista passet.

Förra gången hade jag inte förstått att passet var två, varför jag gått fel vid nedgången och långt senare kommit fram till ett militärläger där en hindu uppfattat mig som en terrorist med självmordsbomber i ryggsäcken, varför han hotat mig med automatgevär och krävt att jag demonstrerat ryggsäckens innehåll, som mest var bara böcker. Den här gången tog vi båda passen, och det andra var värre än det första, då man emellan dem hade en brant nedstigning och sedan en ännu brantare uppstigning igen till 3750 meter. Jag inväntade de andra vid toppen och gick sedan i förväg för att leta upp mina gamla vänners gästhus.

Nedstigningen från passet till Thingmosgang var 400 meter och oändligt lång, och under de hetaste eftermiddagstimmarna blev öknen ganska outhärdlig, men fram kom man. Vid sidan av vägen strax före Thingmosgang låg ett nytt gästhus som hette Namra. På skoj gick jag dit och kollade priserna. Vårdinnan var ganska distansierad och krävde 250 per natt per person. Vi skulle då ha fått trängas fem i ett rum och tre i ett annat. Jag tackade nej och gick vidare.

Jag fann mitt gamla ställe utan svårighet, och värdfolket kände genast igen mig. Jag förklarade att jag hade sju vänner som var på väg, och alla skulle lät beredas plats. Inga problem. Så det var bara att sätta sig vid fönstret, hålla ett öga på vägen och ropa in de andra när de kom förbi.

Men tiden gick, och de visade sig inte. Efter en timme blev vi oroliga, och jag gav mig ut på jakt efter dem. Efter en kvart på vägen tillbaka uppför fann jag dem, och jag ropade till dem att jag väntade på dem längre ner vid vägen, varefter jag återvände till mitt Themisgam-hem och satte mig ånyo och väntade vid fönstret. Tiden gick. De kom inte.

Så uppenbarade sig äntligen Jochen och Bernhard, men de var utan bagage. De blev glada åt att se mig, varpå jag frågade dem var de andra var. Då hade de dårarna tagit in på det avskräckande Namra Guest House fastän jag inte funnits där. Uttröttade hade de tydligen gripits av en slags förvriden gruppligik och fallit för första bästa frestelse. Bernhard och Jochen sade att de genast skulle hämta de andra.

Så kom de då äntligen till rätta. I två timmar hade jag suttit vid fönstret och spanat efter dem och längtat efter att få ropa in dem till ett av Ladakhs vänligaste gästhus, två viktiga eftermiddagstimmor hade gått förlorade, och de hade försuttit sin lunch, medan jag bjudits på den underbaraste "skew". Men alla skador kunde

repareras, de fick en försenad lunch och kunde duscha och koppla av, så slutet gott, allting gott.

Så var man då hemma igen hos detta underbara värdfolk i Themisgam, där ingenting hade förändrats, utom att de skaffat en större TV. Generositeten och välviljan var den samma, och aldrig hittills fick jag ett hjärtligare välkomnande än här, där de genast dukade upp för mig både te med bullar och aprikoser och dessutom den bästa tänkbara lunch.

Alla i gruppen omfattades av samma välvilja, och därtill kom mot kvällen fyra nya gäster från Tyskland, som också försökt ta in på det avskräckande Namra men som rekommenderats denna familj av några barn.

Mot kvällskanten gick vi upp till klostret och njöt av dess innehålls fantastiska sevärdheter och av den magnifika solnedgången. Sergio ville ta sig hit upp i gryningen också, han hade varit dålig under dagen efter att i Yangthang ha förätit sig på Skew (6 portioner) men var nu bättre och åter på sitt bästa godmodiga humör. Under hela dagen hade vi diskuterat till och från om vi skulle satsa på Bong Bong La eller inte. Ingen visste hur högt det var, sannolikt var det inte högre än 3400, men alla guideböcker var överens om att vandringen från Bong Bong La till Khaltse var lång och tråkig. Tre andra alternativ var att vandra i gryningen ner till Nurla och därifrån ta bussen till Lamayuru, att ta bussen från Themisgam till Khaltse klockan 9 eller att stanna en dag till i Themisgang. Jag hade en gång tagit bussen till Khaltse härifrån och ändå kommit för sent till Khaltse för att därifrån kunna ta någon buss till Lamayuru, samma risk förelåg om man satsade på Bong Bong La, medan det säkraste alternativet var att gå ner till Nurla. Det var detta som vi till slut beslöt oss för.

Jochen hade en bror i Nepal som där arbetade för Röda Korset och kunde både hindi, nepali och sanskrit utom tyska och engelska. Jochen hade ofta varit där men var nu för första gången i Ladakh och hade till en början avskräckts av höjdproblemen men kände sig nu hemma. Han var mycket trevlig och mångkunnig och var i det civila musiker för klarinett, saxofon och piano men tyvärr bara inom jazzen. Han kände sig helt hemma inom buddhismen och hade redan som 6-7-åring omfattat reinkarnationstanken som mera plausibel än materialismen och dess förnekelse av allt andligt. Under kvällen hade vi en omfattande diskussion med de andra tyskarna om deras svårighet att få hinduism och buddhism att gå ihop, medan Jochen utan svårighet lade ut texten för dem om deras naturliga samhörighet, om att hinduismen betraktade Buddha som en reinkarnation av Vishnu och att Buddha var helt inkorporerad i den hinduistiska världsåskådningen. Ingenstans vandrade båda religionerna närmare tillsammans än just i Nepal.

Jochen trivdes så bra i Themisgang att han beslöt att stanna en dag extra. Vi skulle därmed förlora en mycket trevlig och mångkunnig tillgång i gruppen. Bernhard och Alix hade bara åtta dagar kvar i Indien innan de måste flyga hem, och med tanke på tillståndet i övriga Indien, (vi såg på TV här under en nyhetssändning hur i princip hela Indien låg under vatten, det ösregnade och åskade och stormade överallt utom i Rajahstan och Ladakh, och de värsta skadorna tycktes ha drabbat Simla och Assam – flera stora dammar rann våldsamt över, då alla öppnade dammluckor hjälpt föga mot vattenmassorna,) med sönderbrutna vägar överallt, måste de börja planera sitt återtag. Därför beslöt de att återvända till Leh. Därmed återstod av gruppen endast mina fyra italienska vänner och jag.

För första gången i Ladakh sov jag här i Themisgang en obruten sömn, och det samma gällde nästan för de flesta. Vi hade sänkt oss till 3200 meter, vilket var av stor betydelse i denna tunna luft. Mitt lår var redan mycket bättre, och det var endast det att sitta på huk som vållade problem, vilket man ju måste kunna göra på indiska toaletter, i synnerhet om dessa bara består av ett litet hål i golvet. Men det var en småsak. Huvudsaken var att alla mätte förträffligt.

Vi var alla på bästa humör och vid bästa vigör när vi drog ut på avskedet från vårt underbara hem och värdfolk i Thingmosgang. Så lyder ortens egentliga namn, men då det är svårt till och med för ladakhier kallas byn i allmänhet för Temisgam – det är så mycket enklare. Nackdelen med ett så underbart ställe som detta är att man naturligtvis bringas till att omfatta sitt värdfolk med en sådan tillgivenhet, att man känner det som på sitt ansvar att ständigt återkomma och förnya kontakten, så att den alltid hålls levande. Sålunda binds man till fullständigt främmande och avlägset fjärran länder, platser och människor, i synnerhet som man aldrig kan glömma dem, och då det vid längre skilsmässor måste uppstå saknad och oro på grund av ovisshet om deras öden.

Jochen var lycklig som kunde unna sig att stanna kvar, och vi avundades honom. Bernhard och Alix vinkade vi av och hoppades för deras skull att vägen till Manali skulle öppna sig för dem, men enligt väderlekskartan såg det illa ut. Själva knallade vi iväg i utförsbacken mot Nurla och kom fram exakt kvart över nio. Det visade sig där att vi hade missat bussen med en kvart. Det var tretton kilometer till Khaltse och dess polischeckpost. Att bara sitta stilla i Nurla och vänta var ingenting för oss. Vi beslöt oss för att anträda den långa besvärliga marschen till fots.

Naturligtvis kom det truckar och jeepar och bussar förbi, men ingen ville ta upp oss. En truck erbjöd sig att ta med två av oss, och vi skulle ha accepterat. Vi lärde oss snabbt hur man gruppvis reser i skilda portioner.

I nästa lastbil fick damerna plats. Vi tre män på landsvägen fick en annan lift men bara halva vägen till Khaltse och måste gå resten – fem kilometer i öknen längs den forsande skummande Indus. På vägen passerade vi mynningen av Bong Bong La. Längtansfullt blickade vi upp mot det dolda passet. Vi hade valt den direkta vägen till Nurla för att undvika vidare transportproblem, varvid just detta hade drabbat oss desto mera. Det var Bong Bong Las hämnd för att vi nobbat henne.

Sergio, som blivit efter mig och Francesco, fick en annan lift med en jeep kashmiris, som krävde betalt och strandsatte honom när han inte ville betala ett hutlöst pris. Han förblev arg på dem för resten av dagen. Vi möttes inne i Khaltse, två bussar stod där som vägrade ta emot oss fastän de hade plats (av formalistiska skäl – den ena var en privatbuss, och den andra var reserverad, som om detta måste utesluta alla ansatser till mänsklighet), och inga jeepar med gott om plats ville heller ta emot oss. Det var bara att knalla vidare till fots två kilometer till till checkposten. Inte ens de två kilometrarna ville någon ge oss skjuts.

Där träffade vi äntligen Silvia och Silvia. De hade väntat länge, kontrollerat varje fordon, frågat efter oss, alla jeepar hade sett oss och gladeligen berättat att vi kom gående genom öknen, och bara väckt damernas förargelse inför deras totala brist på medmänsklighet. Än en gång visade det sig hur utsatt man är som resenär för både allt det bästa och allt det sämsta inom mänskligheten. Etablerade infödda kan behandla resenärer från fjärran som lort och hur illa som helst utan att det kommer dem vid, och de kan strunta i om de strandar på kuppen. Ibland går det till på det sättet, och det kan hända var som helst och vem som helst. De som verkligen bekymrar sig om resenärernas bekymmer och gör vad de kan för att underhålla och berika resandet för dem är i allmänhet undantag. De flesta, och det gäller hela världen, har bara likgiltighet till övers.

Till slut kom det en skraltig gammal buss som antog oss utan diskussion. Till min stora glädje valde denna buss den gamla vägen upp till Lamayuru, den långa krångliga och slingriga, som erbjuder Ladakhs mest fantastiska berglandskap som överväldigande för att inte säga svindlande underhållning längs hela vägen av uppstigningen på 500 meter. Vi kom lyckligt fram till Lamayuru, mitt gamla värdfolk på hotell Dragon kände genast igen mig, vi fick genast hotellets bästa rum, vi kunde

genast duscha och sätta oss till bords till en förträfflig lunch, och där vimlade som vanligt av det vanliga internationella klientelet – fransmän, tyskar, israeler, en spanjor som kommit på motorcykel direkt från Dharamsala (mer än 100 mil), en makedonier, och så vi, fyra italienare och jag. Restaurangen hade spaghetti som fransmännen hävdade att var fransk. En israel anslöt sig till oss och ville följa med till Wanla imorgon. Full rulle genast i Lamayuru alltså.

Vi gick upp till klostret till kvällen och fick nöjet att närvara vid en fullständig puija med fullsatt lokal med alla munkar från gravtröskeln ner till femårsåldern. Jag hade aldrig närvarit vid en så fullsatt puija förut. Under bönerns och slagorkesterns och trumpeters tutande gång hände allting, och de små munkarna hade aldrig tråkigt, och även om de boxades och bråkade ibland var det aldrig illa menat. Framför allt var det en underbar gemenskap under en gemensam fromhets idkande genom böner och samvaro som i värme och mänsklighet vida överträffade till exempel en politisk gemenskap eller allt slags gemenskap av aggressivt eller militärt slag.

Mina stackars italienare led dock av bristen på matkultur i Ladakh. De talade hela tiden om mat och drömde om alla de rätter som ej stod att få. På vår meny fanns en hel sida med olika kycklingrätter. Sergio älskade kyckling och beställde en avancerad sådan. Efter 40 minuter kom kocken och meddelade att det tyvärr inte fanns tillgång på kyckling mera. Sergio gick rasande ut från restaurangen, som ändå var Lamayurus bästa.

Så våra provningar var minsann inte slut. Inför morgondagen planerade vi en valfärd av och an till Wanla, och Uri, en annan gäst från Israel på stället, en hjärtlig pratmakare av rysk-skotsk börd, som hade visioner av hur judarna skulle ta över hela Indien, ville följa med. Han fick följa med på egen risk förstås och hade ingen aning om vad han gav sig ut på.

del 17: *Katastrofen vid Shilla.*

Det var den idealiska *trekking*-dagen. Vi tog det lugnt vid en ordentlig frukost, och vid 9-tiden bar det iväg. Uri visade sig vara vig och följsam och ha rätt tempo inne, och hans pratsamhet förnekade sig inte. Vi hade även till sällskap tre österrikare, två tanter, varav den ena var anmärkningsvärt åt det fysiskt vidlyftiga hållet med många dubbelhakor, och en äldre man. De hade alla tre alldeles tydligt ingen aning om vad de gav sig ut på. Vi körde snart förbi dem och såg dem aldrig mer efter passet.

Även Silvia den lilla backade. Hon hade haft problem med fötterna, och när jag med Uri inväntade de andra uppe på passet ankom bara tre. Silvia hade vänt tillbaka. Det skulle senare visa sig hur klok hon hade varit.

Från passet är det en enda underbar lång nedstigning på sju kilometer 550 meter ner till Wanla, som vi till fullo njöt av. Det var bara att glida och dansa fram. Uri var konversant hela vägen, och vi diskuterade hela det moderna Israels historia. Han var mycket intresserad av Finland och Stalins massiva krigsfiasko därmed, då denne förlorat fem gånger fler män i detta krig än vad som ingick i hela Finlands armé. Jag redogjorde utförligt för både Vinterkriget och fortsättningskriget och framför allt för det enorma företaget att bereda plats och arbete åt en halv miljon flyktingar från karelska näset, den största operation som någonsin genomförts för att mottaga den största folkvandringen som någonsin ägt rum i Norden. Vi diskuterade Ariel Sharon och Shimon Peres, hur Golda Meir kunnat undvika Jom Kippur-kriget, Abba Ebans lysande insatser som Israels främsta ambassadör, diplomat och internationella främjare av Israels sak genom tiderna, Arafats och Nassers alla katastrofala misstag, hur allt som Nasser gjort bara varit dumheter och misstag från Suezkriget till

sexdagarskriget inklusive den totala förödelsen av Egyptens ekonomi, hur demokrati och palestinsk självständighet var Arafats största skräck, och så vidare. Vi analyserade hela Mellanöstern-karusellen där medan vi gladeligen och raskt hastade tillsammans genom öknen.

Wanla hade aldrig varit vackrare. Vädret var perfekt, och när de andra tre ankommit klättrade vi genast upp till klostret. Tyvärr var ingen hemma, och allt var stängt och låst, så vi fick bara se det utifrån och den makalösa utsikten därifrån. Det räckte, då vädret var så underbart.

Därefter intog vi vår lunch. Uri och jag intog en underbar idealisk riktig Thukpa-soppa med mynta och te, medan de andra bara drack kalla drycker och vatten. De missade världens bästa lunch. Det var bara att konstatera, att alla mina tre utflykter till Wanla med dess luncher hade varit lika totala braksuccéer.

Sergio hade ådragit sig svåra skavsår och utslag på fötterna med inkrökta tår, varför han tog av sig kängor och sockor. Jag har aldrig förstått mig på dem som vandrar i stekheta bergsökningar med tjocka sockor och pjäxor när sandaler utan strumpor vore det enda drägliga. Men alla italienarna och även Uri hade kängor och sockor. Sergio bad att få låna mina sandaler ner till strömmen där han ville svalka och tvätta sina groteskt deformerade fötter. Jag var inte helt villig därtill, då jag fått reparera mina sandaler ett antal gånger. Till slut gav jag med mig, och han kom efter en stund nöjd tillbaka. Mina sandaler hade klarat en främmande mans oformliga fötter.

Vi drog ut på lunchen i det längsta då vi visste att återfärden skulle bli besvärlig med ökensol utan skugga genom en uttorkad ravin i timmar under den hetaste eftermiddagssolen utan moln, men Uri blev otålig, och halv 2 bröt vi äntligen upp.

Uri och jag hade snart lämnat de andra långt bakom oss. Då hände det strax före bron vid Shilla. Den ena sandalen gick sönder. Det hände precis före den kritiska ökenvandringen, och en ramponerad sandal skulle fördubbla ökentortyrerna genom att halvera hastigheten. Det var ingenting att göra, bara att fortsätta.

Uri behövde toalettera, så jag fortsatte ensam. Jag såg honom aldrig mer före Lamayuru.

Ökenvandringen blev just så svår som vi hade förutsett. Det gavs skugga endast på ett fåtal ställen, som tillvaratogs till maximum. Vattnet gick snabbt åt. När man äntligen kom fram till passet möttes man där av rena sandstormen och dessutom en åsnekaravan. Passet hade inte kunnat tillproppas mera totalt ens av en elefant, och det räckte med att en åsna eller mula vägrade gå vidare, så stoppade hela karavanen så att ingenting kunde rubba den ur fläcken. Sandstormen brände i ansiktet, och karavanförarna bad mig bevekande att ta mig förbi åsnorna så att dessa lättare skulle kunna ta sig över passet. Det var bara att ta sig över de knivskarpa klipporna ovanför åsnorna och passet ner på andra sidan i den rykande sandstormen, där man äntligen kunde börja ta sig ner i lä, – men öknen hade aldrig varit vackrare.

Hemkomsten ägde rum 15.55 precis två timmar och 25 minuter efter Wanla. Den snabbaste vandrigen längs denna sträcka tar annars 3,5 timmar, men jag hade ju gått med en brusten sandal, och vreden däröver hade varit total.

Uri kom fram efter 40 minuter, och de andra efter ytterligare 20. De hade gått fel. Efter bron vid Shilla hade de fortsatt upp för strömmen i stället för att vända in i den långa uttorkade ravinen mot passet. Dessutom hade Francesco blivit akut magsjuk och fått sätta sig två gånger med neddragna byxor – föga roligt i öknen med bara virvlande sandstoft bland skarptandade klippor och stenar.

Men alla hade i alla fall kommit till rätta, och lilla Silvia var glad över att hon stannat hemma. Hon var nu fräschast av oss, och hon hade bara gjort nytta hela dagen med att tvätta kläder och föra dagbok. Alla var trots allt nöjda.

Som omväxling mot den tröga servicen och dyra ensidiga maten i hotell Dragons restaurang gick vi till kvällen upp till Shangri La, ett blygsammare men mera

sympatiskt ställe. Där gottade vi oss i *skew* och kaffe, men italienarna beställde tyvärr fel och fann maten ännu sämre än hos Dragon. Sergio och Silvia gick ner dit för att komplettera sin middag.

Därmed var Lamayuruäventyret över för den här gången. Besöket i Wanla hade varit underbarare än någonsin med sitt generösa strålande solsken trots katastroferna vid Shilla, och vi såg nu fram mot en mera fridfull avrundning av vår en veckas trekkingtur i Alchi.

del 18 : *Mörk dramatik i Leh.*

Att lämna Lamayuru var svårare än väntat. Vi steg upp 6, var färdiga med våra bagage 7, intog frukost och gick ner till busshållplatsen klockan 8. Många väntade där redan. Det var inget annat att göra än att bara vänta.

Det fanns ju numera två vägar till Lamayuru, en som gick ovanför byn och den nya som gick strax under vårt hotell. Ingen tycktes veta säkert vilken buss som skulle ta den övre eller den nya vägen, men alla vi frågade lutade åt det senare. Men faktum var att ingen buss kom, varken den övre eller den nya vägen.

Vi väntade i två timmar som blev tre. Där var även flera som väntade på bussen till Kargil och Srinagar, och de blev allt osäkrare ju längre det led. Till slut gick de upp till den övre busshållplatsen. Ganska snart därefter såg vi deras buss komma den undre vägen. Vi kunde bara hoppas att de skulle kunna fånga den.

Samtidigt fick vi veta att en bro hade brustit på Kargilvägen och att det därför inte skulle komma några bussar idag. Det betydde även, att alla de som reste med fordon mot Kargil skulle fastna på vägen. Detta började bli tjatigt. Vart vi än reste kollapsade broar och stängdes vägar, som om hela Indien höll på att upplösas rent fysiskt. Vi hade då väntat i tre timmar.

Vi lyckades värva en taxijEEP för 1200 rupier. En mexikanare var lika strandsatt som vi, han fick gärna följa med oss, så vi var sex som delade på taxin, 200 per person eller 40 kronor för 60 kilometer.

Så lyckades vi då snabbt komma fram till Alchi trots allt, men flugorna där var ännu förfärligare än någon annanstans. Jag träffade min gamla värdinna, och vilken tur vi hade! Hon skulle precis resa bort på en veckas semester, så hon hann precis ta emot oss och ge oss våra rum samt bjuda på te innan hon måste åka.

Mycket hade förändrats i mitt gamla älskade Choskor. Huset hade tillbyggts med en stor matsal på bekostnad av trädgården, och flera nya rum hade kommit till på övervåningen. Annars verkade Alchi vara helt sig likt.

Värden kom hem till kvällen, och det blev ett hjärtligt återseende. Vädret var inte det bästa, men mina italienska vänner var ändå överväldigade av ställets skönhet, och här kunde de äntligen få utlopp för sina kulinariska böjelser. På hotell Lotsava, det bästa matstället i Alchi, kunde de frossa i alla sina indiska favoriträtter och därmed avsluta sin påtvingade tre dagars fasta. Vi hade en lunch till på Lotsava att se fram emot.

Det gick två bussar från Alchi till Leh, en halv åtta på morgonen och den andra 15.45 på eftermiddagen. Vi beslöt att stanna en natt och sedan ta eftermiddagsbussen. Jag visste med säkerhet att Alchisyndromet även skulle drabba italienarna: att de ofelbart skulle ångra att de lämnat Alchi för tidigt.

På Choskor bodde också ett stökigt gäng israeliska motorcyklister, som envisades med att ha sin egen musik med sig in i matsalen, en CD-spelare med högtalare med ensidig elgitarrmusik. Jag försökte påpeka för dem att kökspersonalen hade sin egen musik på i köket och att det därmed uppstod korseld, vilket israelerna struntade i. Inte ens på flykt från civilisationen i avlägsnaste Himalaya kan man alltså få vara helt i fred för den västerländska hårdrockens skräckhjärntvätt.

Vi hade det dock underbart i Alchi, och italienarna var i paradiset. Inte bara var Lotsavas restaurang förverkligandet av alla deras högsta kulinariska drömmar, utan dessutom fanns det en marknad i Alchi för konsthantverk, där det förekom så talrika och underbara frestelser i form av utsökta små konstverk, att de fullkomligt förköpte sig. Men de var hänryckta och saliga.

Tyvärr fick jag inte mera träffa min käre vän värden, men vädret tycktes äntligen bättra sig. Denna dag (den 12 augusti) var kanske vår allra vackraste, och det var fyra mycket nöjda italienare som på eftermiddagen satte sig i bussen med mig för återfärden till Leh, som endast jag visste att skulle bli svår – kontrasten mellan Alchi och Leh är alltid traumatisk.

Ett annat orostecken var de massor av jeepar som blockerade vägen från Alchi. Denna fridfulla ort var fullkomligt översvämmad av jeepar, och några lokala förmågor fick lyfta bort en för hand (8 händer) för att den lilla minibussen alls skulle kunna komma ut från Alchi.

Våra värsta farhågor överträffades när vi kom fram till Leh. Staden var dränkt av turister. När vi kom fram uttröttade och hungriga efter den 3 _ timmar långa bussresan drällde även Lung Snon av turister, och vi hade ingen chans. Vårt goda värdfolk gjorde sitt bästa för att lösa situationen. Jag fick mitt gamla rum, Francesco och Silvia fick det sista rummet med dusch, men för Silvia och Sergio fanns det bara ett litet rum med en säng. De frågade om de kunde få en extrasäng installerad. Tyvärr fick en sådan inte ens plats. Jag föreslog att Sergio skulle dela rum med mig för en natt, ty till nästa natt skulle alla de franska turisterna som ockuperade vårt hem i Leh tacksamt packa sig iväg, men av trötthet, nervositet och den påtagligt mycket sämre luften i Leh (vi hostade plötsligt alla) förlorade Sergio behärskningen och all flexibilitet. Jag hade aldrig sett honom sådan. Han var en klok och sansad psykolog, den idealiska vännen och reskamraten, men här i denna krissituation tog det italienska temperamentet över. Han förolämpade vår värd och kallade enmansrummet "ett rum för hundar" och ville inte ta reson eller lyssna till alternativa lösningar eller visa någon god vilja eller det nödvändigaste av allt i Indien: att visa sig förmögen till att improvisera. Han var därvidlag precis som en bortskämd israelit. Vår värd hade inget att göra än att be honom söka ett annat härbärge. Både han och jag var lika ledsna som Sergio och Silvia.

De hade så sett fram emot en varm dusch, en skön säng, ett vackert rum och, framför allt, vår värdinnas goda mat, och detta fördubblade traumat för våra stackars italienare. Jag gjorde mitt bästa för att hjälpa dem i natten på deras jakt efter nattkvarter, men det ena gästhuset efter det andra var fullt. Leh var invaderat av turister. Till slut fann vi en hjälpsam ung man, vars gästhus var fullt, som per telefon kontaktade ett annat gästhus i närheten, som hade plats, dit vi fick bege oss över åkrar och ängar och gårdsgårdar, Sergio och Silvia utan skor på fötterna i bara tofflor, och det var nästan för mycket – att drivas ut i intet i nattmörkret, fördrivna och hemlösa, arga och hungriga, nervösa och förbannade. Men vi fick dem installerade i ett underbart familjehus. Sedan gällde det bara att få dem på gott humör igen. Vi kom överens om att träffas i staden vid tvättinrättningen i centrum (där de hade mycket tvätt att lämna in) efter en stund.

När jag återvände med vår unge hjälpare kom vi att tala om vår förestående Nubrautflykt, och han åtog sig att arrangera allting för bara 1300 rupier per person. Det var goda nyheter.

Jag kläckte dem för våra vänner vid middagen. Efter tvättstugebesöket lyckades vi efter någon sökan finna ett ställe som inte var helt överfullt, där vi lyckades få fram en mycket god middag. Sergio beställde på vinst och förlust en *moussaka*, (vilket jag aldrig sett i Indien tidigare,) som till och med blev en angenäm överraskning för honom. Därtill inmundigade vi flera stora buteljer öl, ("*Kingfisher*" är det enda märke som duger,) och snart började de sargade och förbittrade andarnas trender vända

uppåt igen. Det gick som jag hade hoppats – middagen slutade i bästa tänkbara humör, alla skrattade och var glada igen, och den goda Nubranyheter gjorde susen. Det gällde bara för mig att få alla våra pass till vår unge hjälpare innan det var för sent – klockan var redan halv 11.

Jag lyckades få dem till honom före 11, men han låg då redan till sängs. Klockan tre i natten skulle han hjälpa en grupp av sina gäster till bussen, men han tog ändå vänligt emot mig och presenterade översvallande sitt omfattande trekkingförslag för Nubra. Även där slutade allting i dur, och vi såg fram emot morgondagen.

När jag äntligen kom hem var dörren låst inifrån, och vi måste väcka upp vår gode värd för att alls komma in. Det hör till saken, att det var strömavbrott i Leh denna kväll, vilket är ovanligt. I centrum fanns det generatorer, men för övrigt var hela staden mörklad som i krigstid. Det var alltså en ovanligt mörk afton i Leh med en ovanligt tät dramatik ytterligare förhöjd av det extrema turistinvasionstillståndet – turisterna behärskade staden, ockuperade alla hotell och alla restauranger, under vilken tyngd elnätet hade kollapsat. Till och med min ficklampa strejkade, så det blev stearinljus vid tandborstningen och sänggåendet.

Plötsligt flammade allting upp. Alla påslagna lampor tändes på en gång. Strömmen hade kommit tillbaka halv 12. Det var bara för de invånare som fortfarande var vakna att gå omkring och släcka omkring sig....

del 19: Fredagen den 13 augusti i Leh.

Denna dag gjorde jag mitt andra försök att söka upp min vän Wangdus Kalon i den översta ändan av Lehs långa gröna oas, och på nytt såg det ut att misslyckas. Ingen var hemma, allt var låst överallt, jag uppsökte grannhuset och fann en ensam infödd matrona som ingenting begrep, och det var allt. Det var bara att lämna och gå tillbaka.

Precis när jag var på väg därifrån hörde jag däremot en välbekant mansröst resonera med en kvinna. Hoppet tändes. Jag vände tillbaka, och där kom Wangdus emot mig. Återseendet efter två år var mer än hjärtligt.

Han bad mig ta igen mig i sin lilla vackra trädgård medan han försvann in i huset. Efter en stund återkom han med en delikat kaffebricka. Det blev således en enastående kaffefest där i trädgården, och då vi var närmare 4000 meter steg kaffet en genast åt huvudet så att det svindlade. Men det var alldeles infernaliskt gott.

Jag berättade om mina olycksöden med alla sönderbrutna vägar och kollapsade broar som konsekvent saboterat hela min resa, och han var mycket intresserad av min resa från Rekong Peo via Rampur till Manali och till fots över Rohtangpasset till Keylong och Leh, men det intressantaste var vad han hade att berätta.

Vi kom att tala om Stok Kangri och min dröm om att en gång komma upp dit (på Ladakhs högsta berg, 6100 meter,) varvid han berättade om sitt bergsbestigningsförsök mot toppen Brahma mellan Kashmir och Zanskar. Detta berg var berömt för en sak: ingen expedition hade någonsin återvänt därifrån fulltalig. Wangdus vågade försöket tillsammans med fyra andra kvalificerade bergsklättrare, engelsmän, kanadensare och Nya Zeeländare, och ingenting såg ut att kunna gå fel. Likväl försvann två av de andra på vägen plötsligt. De bara försvann och kunde inte återfinnas, ty vädret försämrades drastiskt, och allt blev bara slask, dimma och snöstorm. Förgäves sökte de överlevande efter de förlorade 40 procenten av expeditionen, men det var inget annat att göra än att vända tillbaka. För att så fort som möjligt komma till närmaste polisstation och där rapportera om olyckan och dra i gång räddningsexpeditioner sprang Wangdus hela vägen ner, en språngmarsch på 10-11 timmar. Undsättningsåtgärder med helikoptrar vidtogs genast, men de två försvunna återfanns aldrig.

Mest pratade vi dock om Patrick French och hans senaste bok "Tibet! Tibet!" Vi var båda helt överens om dess främsta förtjänster: dess kritik av hanteringen av Tibetproblemet från den tibetanska sidan. French är kanske den förste som klart har genomskådat alla de politiska misstag som begåtts inte minst från Dalai Lamas sida. Han avfärdar fullkomligt den romantiska uppfattningen om Tibet med dess Shangri La-aura av magi och flummeri för att i stället framhålla de reella problemen i verkligheten. Han är därmed unik som realistisk tibetolog och värd att noggrant lyssna till, om dock allt vad han har att säga inte är positivt.

Han belyste även Helena Norberg-Hodges tragedi. Hon kom till Ladakh 1974 och entusiasmerades av dess sunda högt utvecklade och drivna ekologiska ekonomi och startade i enlighet därmed alla sina ekologiska projekt som hon senare fick det alternativa nobelpriset för. Ett av dessa var "Women's Alliance", som bland annat driver det berömda farmprojektet, som gör det möjligt för unga människor från hela världen att komma och arbeta sunt med primitivt jordbruk i Ladakh mot gratis kost och logi i en månad. Men vad har "Women's Alliance" och Helena åstadkommit med sina festivaler och kampanjer och granna kostymeringar? Ingenting konkret. Ingenting har förändrats. Hon har inte lyckats stoppa moderniseringen eller de syndaflodslänkande turistinvasionerna, och det har visat sig att barnen till mödrarna i "Women's Alliance" vuxit upp utan någon uppfostran och hoppat av sin skolgång för att i stället ägna sig åt snabba pengar, rockmusik, droger och hela den västerländska dekadansens självdestruktivism, så att Helenas "Women's Alliance" på lång sikt haft motsatt effekt mot den avsedda. Det är Ladakhs kvinnors invändning mot "Women's Alliance": "Hur kan ni göra en kvinnorörelse trovärdig när ni försummar att uppfostra era egna barn?" Helena kommer numera så litet som möjligt till Ladakh, och när några ladakhier försökte söka upp henne och träffa henne i London "var hon för upptagen".

Hans intressantaste projekt var dock fullbordandet av sitt reträttcenter med byggandet av en bastu. Han sökte därför med ljus och lykta efter bastukonstruktörer från Skandinavien, helst från Finland, men skandinaver var sällsynta i Ladakh och finner ännu mera. Jag lovade att efter bästa förmåga försöka hjälpa honom att finna rätt kontakter.

En annan intressant sak som han berättade var, att det numera var förbjudet för utlänningar att vistas i Manali längre än en månad. Alltför många israeler hade skämt ut sig med att direkt efter militärtjänsten slå sig lösa i Indien och leva rövare och frossa i allsköns droger, ofta i gäng, ibland i hela kompanier, ibland på vrålade motorcyklar och alltid under oväsen och lössläppthet, arrogans och aggressioner, okunnighet och brist på hyfs. Därmed hade israelerna förstört det för alla riktiga gamla hippies i Manali.

Men vår största gemensamma glädje var valutgången i våras, när kongresspartiet helt oväntat återtog makten i Indien, till stor diplomatisk lättnad för hela världen, då det omedelbart ledde till avslappningar mellan Indien och Pakistan, och då denna valutgång var ett svidande nederlag för både muslimsk och hinduistisk fundamentalism, båda lika förfärliga. Indien hade sagt nej till båda, och därmed hade Indiens sundhet och liberala toleranspolitik fått välbehövlig ny luft under vingarna. Det var helt enkelt underbart.

del 20 : *Resans höjdpunkt – hundliv i Hundar.*

På kvällen blev Silvia den lilla sjuk, vilket var ett dåligt tecken för vår Nubrautfärd. Hon ansattes av 38 graders feber som vägrade gå ner, kräktes och hade ont i magen, huvudvärk och ingen aptit, och det blev inte bättre. Gnissel i leden hade redan förekommit – när i stort sett hela utflykten redan organiserats färdigt hittade

Sergio på att i stället satsa på ett billigare alternativ, vilket gjorde mig rasande. Lyckligtvis ångrade han sig snabbt, och vi kunde fullfölja planerna.

Solen steg upp över en fullkomligt molnfri himmel. Utom italienarna och jag deltog ett annat något mognare italienskt par från Rom, som jag fick dela bil med. De utgjorde en skön kontrast mot det yngre gänget, då de var nöjda med vad som helst och aldrig klagade på något. Han hette Franco och var geolog och förbindligheten själv medan hans fru Simona hade varit svårt magsjuk.

Aldrig hade jag kommit till Nubra i bättre väder. Solen förblev oss konstant trogen hela dagen, och Nubradalen storknade i dess underbara värme. Vid Khalsar förekommer det en liten symbolisk entréavgift till Nubra av 20 rupier för utlänningar, vilket väckte en av de yngre italienarnas raseri. Franco sade till mig:

"Hur kan de bråka över 20 rupier?" Jag sade till honom att de var som bortskämda israeliter. Han svarade: "Ibland är italienarna värre än israeliter."

Men dagens underbara överraskning inträffade, när jag plötsligt omfamnades bakifrån och en röst sade: "Så underbart att se dig!" Det var Ricardo Gonzales från Chile, och Fabian från Costa Rica dök också genast upp. De var på väg med bussen till Diskit och tänkte stanna fem dagar i Nubra. Från Nako i Kinnaur hade de som de sista lyckats ta sig bakvägen in i Spiti innan vägen fullkomligt stängdes samma dag som jag avreste med Véronique med nattbussen till Manali. De hade gjort hela Spiti, inte imponerats särskilt mycket av Tabo, tyckt bättre om Dankhar och mest av allt om Key. Sedan hade de tagit sig till Leh över Kunzun La och Keylong. Naturligtvis fick de höra om våra svåra umbäranden vid Rohtangpasset. Vi såg alla tre fram emot att mötas igen i Leh om onsdag om inte på nytt i Nubra de närmaste dagarna.

Så for vi åstad till Sumur där vi sökte efter mitt underbara ställe från för tre år sedan utan att finna det. I stället fastnade vi för ett enklare ställe med en underbar gammal värd som tog väl hand om oss och hade en fantastisk matsal och utsikt att erbjuda. Det var bara att tacka och ta emot. Det visade sig senare att han var ortens buddhistiske konstnär, som utsmyckat alla traktens kloster och tempel, och att han nu var 97 år gammal. Ändå var han alert och deltog i konversationen, om han dock mest ägnade sig åt sina böner och ceremonier vid sitt eget lilla altare. Han hade pigga och intelligenta ögon som noga följde med i allt vad som hände omkring honom fastän han samtidigt ägnade sig åt sina böner och mantran. Alla älskade honom, och hela hans familj var i samma stil med barn och barnbarn.

Silvia den lilla tillfrisknade under dagen medan Sergio blev sjuk igen. Det var inte att undra på. Hans främsta intresse i Ladakh var mat, och närhelst han fann något gott tog han sig vatten över huvudet och föråt sig, vilket är det lättaste och farligaste man kan göra i Indien. Han tycktes aldrig heller lära sig.

Vi gjorde en utflykt till de varma källorna i Panamik, där dock det undergörande vattnet var så hett att det var omöjligt att bada i det. Det fick räcka med att vattna extremiteterna, såsom fötter och händer, armar och ben, de kroppsdelar som är mest utsatta för reumatism, som detta heta källvatten har mest god effekt med.

Vi sov gott den natten och fortsatte nästa dag till Hundar. I Diskit pågick rena karnevalfestivalen, då det var Indiens nationaldag (söndag 15 augusti, självständighetsdagen,) så där rådde en obeskrivlig trängsel. Vi fann vårt inbokade gästgiveri, där Sergio genast lade sig till sängs för resten av dagen. Även Simona var dålig, men för hennes del var det hennes första resa i Indien, så det var fullkomligt normalt. Ändå följde hon tappert med på vår dagsutflykt till festivalfestligheterna i Diskit med dess färggranna kostymspel och dansuppvisningar, som jag snart lämnade för att bege mig ensam upp till klostret. Det var mitt på dagen och så hett, att man brände fötterna på gårdsgolvet när man tog av sig sandalerna för att gå in i templet. Detta kloster förblir dock ett av Ladakhs mest fantastiska med sin upptornade arkitektur som klättrar längs med en klyfta uppför berget med sina oerhört dramatiska omgivningar, vars dramatik dock överträffas av Hundars.

När vi återkom till Hundar förekom det tre nya gäster i vårt gästgiveri, tre österrikare, som kommit cyklande från Leh och dit från Manali. De berättade att de lyckats cykla över Rohtangpasset dagen innan dess väg och broar kollapsade inför regnet, alltså den 31 juli, dagen före vårt första försök, då katastrofen redan var ett faktum. De hörde alltså till de lyckliga få som inte drabbats av regnet eller dess skador. De bjöd frikostigt på tårta från Café Pumpernickel i Leh, som de haft med sig, Indiens självständighetsdag till ära, varför det blev något av en liten festlighet även i vår lilla campingträdgård i Hundar. Det hade inte blivit någon lunch av för oss i Diskit, då maten i alla restaurangerna varit slut där när vi kommit så långt, men vad gjorde det när vi bjöds på aprikostårta från Café Pumpernickel i Leh?

Franco var helt begestrad över Nubradalen. Han hade aldrig sett någonting liknande förut, och han yttrade: "Visserligen har Gud skapat underbara landskap och fantastiska berg över hela världen, men jag har aldrig sett något mera storartat än detta förut. Här i Himalaya har han verkligen varit generös."

Även Simona var imponerad av främst det otroliga sanddynslandskapet, men hon hade ju sitt magbesvär, som gjorde henne tvärarg på sig själv, då hon aldrig haft något liknande förut. Vi hade fullt sjå med att övertyga henne om att det inte var hennes fel utan att det tvärtom var helt normalt för en resenär i Indien för första gången.

I stort sett var dagen en underbar höjdpunkt på hela resan. Första gången jag kom till Nubra år 2000 var det snöstorm i passet, och jag fick bara en enda natt i Nubra. Andra gången följande år hade jag världens bästa sällskap genom det glada gänget från Colombia-Argentina-Moskva, men vi hade då otur med vädret, och jag låg sjuk i Sumur. Denna gång var vädret idealiskt, vi hade all tid på oss i världen, jag fick besöka det högsta klostret i Sumur, vi fick stanna överallt och fotografera, och ingenting hade kunnat vara ännu bättre. Dessutom fick vi bo i Hundar alldeles nära klostret, så att vi när som helst kunde bege oss upp dit och njuta av den oöverträffbart dramatiska omgivningen och utsikten. Silvia den lilla hade återhämtat sig, Simona höll på att återhämta sig, medan endast Sergio fortfarande led av resultaten av sin övergödning och passivitet – hans promenad från sitt rum till matsalen betecknade han som hela resans jobbigaste.

Men för övrigt var alla i bästa tänkbara form. Endast jag hade sovit dåligt, då min sängplats på golvet under natten hade förgyllts av allehanda insekter, dock till all lycka inga bitande sådana. Min sängplats på golvet hade kommit därav, att vår gode chaufför bara lyckats hyra tre dubbelrum åt oss. Det hette att de skulle installera en extra säng åt mig i ett av rummen, men det blev bara ett täcke på golvet med en filt och en kudde. Franco och Simona lät mig sova hos dem som en hund i ett hörn, och där fick jag i alla fall i stället sova gratis. Jag hade inga invändningar.

Precis när vi satte oss i bilarna på morgonen skrek Sergio till. Han hade fått en geting innanför skjortan, och när han lutade sig bakåt blev den klämd och stack till. Det blev en allmän kalabalik i den bilen innan den kom i gång, Sergio helt avklädd upptill i framsätet. Fler och värre incidenter med Sergio skulle följa.

del 21: *Sista dagarna i Leh.*

Simona var storartad. Hon hade haft en oavbruten diarré under hela Nubrautflykten, och ändå var hon den som mest lovprisade den och njöt av den. Hon var i det civila homeopat medan hennes man Franco var expert på naturläkemedel. I motsats till de andra italienarna var de vid mogen ålder över 50 och hade fullvuxna barn. Det var mycket lugnare att ha med dem att göra, varför jag njöt av att få färdas i deras sällskap i stället för med de betydligt mera bullersamma, barnsliga och lättstöta 35-åringarna.

Vi gjorde klostret Diskit på morgonen, och det var återigen en underbar upplevelse. Vi närvarade vid morgonbönen, som dock inte var en lika underbar upplevelse som den i Lamayuru. Fyra munkar mässade och förrättade hela puijan medan alla de yngre munkarna redan hade sprungit bort. Mest av alla njöt Simona av Diskit, och Franco och Simona var också de som mest njöt av Nubras storslagna landskap. Lamayurus storslagna vildhet hade inte alls gjort något intryck på de yngre fyra, och inte heller verkade de ha något öga för Nubras enastående härlighet, medan endast Franco, Simona och jag, alla tre över 50, njöt fullkomligt av varje ögonblick.

Den mest bestående lyckan bestod i det fantastiska vädret. Vi hade inte haft ett moln på hela tiden. Miro, vår gode vägförare, bekräftade fenomenet. Han hade aldrig sett på maken. Nubrasuccén var total – tills vi kom hem.

När vi skulle betala kalaset visade det sig, att den fullständiga officiella taxan för en sådan här utfärd var 6578 rupier. För enkelhetens skull hade Miro sagt 1200 per person, och vi hade köpt det. När vi betalade 6000 krävde han den fulla avgiften. Det rågade måttet för Sergio. Han höjde rösten och for ut i förolämpningar och kallade Miros bil för en "rickshaw" och betedde sig kort sagt hur barnsligt som helst. Naturligtvis blev Miro stött och svarade med att han aldrig tidigare hade haft besvär med några turister före Sergio och Silvia den lilla. Också hon hade ju betett sig ömkligt när hon ställt till med en scen för 20 extra rupier vid en checkpost. Dessa ungdomar saknade fullständigt sinne för storsinnet, hade aldrig läst Kipling och kunde aldrig förstå Indien. Sergio blev så förbannad att han bytte hotell genast – för andra gången inom en vecka. Jag försökte blidka Miro med att åta mig att betala de återstående 500, men han vägrade ta emot dem.

Så slutade detta magnifika Nubraäventyr i tårar, förtvivlan och elände för mina stackars unga italienares skull och deras brist på improvisationsförmåga, flexibilitet och tålmod, det nödvändigaste av allt i Indien. För andra gången hjälpte jag dem hitta ett nytt hotell. En tydligen redan prövad värd tog reserverat emot dem, som om han genast såg att han hade ett par besvärliga gäster framför sig. Så fort de installerat sig gick vi genast till busstationen för att omgående organisera återresan till Manali.

Som vanligt hade tiden i Ladakh gått för fort, och man hade haft för litet tid på sig. Två veckor hade räckt precis åt trekken Likir-Themisgam-Lamayuru-Alchi samt Nubrautflykten men ingenting mera. Tre veckor borde vara minimum i Ladakh.

Som vanligt var upplysningarna på busstationen motsägelsefulla. Enligt somliga var vägen till Manali öppen, enligt andra gick det inte att komma dit. Silvia och Sergio beslöt att satsa på en direktjeep på vinst och förlust med start tidigt på morgonen (i mörkret) och ankomst sent på kvällen (i mörkret), en oerhört stressig, påfrestande och uppsplitande resa – jag varnade dem för detta. Priset skulle vara 1100 rupier. Till sådant hade de pengar. Själv köpte jag mig en bussplats för 500 rupier till Manali med övernattnings i Keylong. Ehuru lång var det en trevlig och intressant resa, som jag erfarit tidigare. Jag skulle då få två nästan hela dagar i Manali och ändå ha tid över för ytterligare två hela dagar i Dharamsala. Därmed skrotades dock alla planer för Spiti definitivt.

Jag hade således bara en dag kvar i Ladakh, och den blev naturligtvis hektisk, ty det gällde att hinna med allt på en gång. Till en början fixade jag mina sandaler, på båda paren hade högtersandalen gått upp i limningen eller brustit, och reparationen kostade mig 40 rupier. Jag besökte Becky på *Women's Alliance*, som hade full ruljans. Farmprojektet hade under augusti 25 stycken volontärer från hela världen, vilket var mer än någonsin. Jag hade te med en av mina gamla mattförsäljande Kashmirkompisar, och han var lika nöjd som alla andra över årets valutgång. Kashmir hade genast blivit lugnare och tryggare, turisttrafiken hade ökat ordentligt, och nu var det bara 20-25% problem – inte mer, vilket var mindre än på fem år.

Däremot lyckades jag inte finna min gamle vän Ali Rahi. Han hade försvunnit. Till slut fann jag hotelldirektören där han arbetat, som inte visste var han fanns och inte hade sett honom på två år. Jag kunde tyvärr inte göra mera för att återfinna honom.

Då det var vår sista kväll tillsammans firade vi den ordentligt, Silvia, Sergio, Silvia den lilla, Francesco, Franco, Simona och jag. Som vanligt bredde italienarna på ordentligt och beställde många fler rätter än de kunde äta upp. Inför morgondagens resestrapatser försökte jag begränsa mitt matintagande, men det var svårt under sådana omständigheter i så gott sällskap. Vi åt både Buryani, Tandoorikyckling, Korma, Moussaka och mycket annat till öl och te. En upphetsad debatt mellan Francesco och Franco blev aftonens förnämsta underhållning. Det gällde frågan om döden och motsättningen mellan den kristna och den buddhistiska livsuppfattningen. Sergios bidrag var helt enkelt att konstatera, att antingen levde man bara en gång eller inte. Det var de enda alternativ som fanns. Franco försvarade reinkarnationstankens självklarhet medan Francescos ställningspunkt var att det var omöjligt att veta något säkert. Min ståndpunkt var, att när man väl är död fattar man allt.

Francesco var annars den som hade utvecklat sig mest och bäst under resan. Han var en underbar kamrat, varm och hjärtlig, och fastän han var sjukast av oss till en början slutade han som den definitivt friskaste. Han arbetade med Internet i Bari men var en stor bokslukare och älskade framför allt Tolstoj. Vi blev ständigt bättre vänner under resans gång, då hans spontana hjärtlighet vida överglänste alla andras.

Den innerligaste avskedsstunden var dock tillsammans med familjen på Lung Snon. De skämde bort mig och behandlade mig som en son i huset och hedrade mig till och med med ladakhiska avskedsцерemonier, varunder jag till och med förärades en vit katasjal, den yttersta hedersbevisningen i Ladakh och Tibet. Som vanligt lovade jag dem att återkomma om inte om ett år så efter två, och det såg vi alla fram emot. Glädjen över att faktiskt få ha ett eget hem i Ladakh, där man alltid är lika välkommen, är nog för att värma ens hjärta under de kallaste vintermånaderna och fylla det med ljus.

Under dagen hade jag till och med lyckats få Internet att fungera. Av de många brev som väntade och som jag hade att besvara var det viktigaste från Johannes, som meddelade mig att han väntade på mig i Dharamsala, då han haft problem med att ta sig till Ladakh, då både vägen från Kashmir och från Manali varit stängda. Det gav mig den definitiva knuffen och motivationen till att lämna Ladakh efter precis två veckor, alldeles för korta men hur intensiva som helst, och som måste betecknas som makalöst framgångsrika på alla sätt, i synnerhet med tanke på att både trekken västerut till Lamayuru med mera och norrut till Nubra båda hade varit ytterst lyckosamma.

del 22 : *Sanningens ögonblick – det förfärliga dödspasset än en gång*

Det gällde att stiga upp klockan 3 i nattmörkret och knalla iväg till busstationen med allt sitt bagage. Det värsta var vädret. Sista dagen i Leh hade det regnat hela dagen igen, vilket fyllt oss med oro och onda farhågor. Ingen visste om vägen till Manali verkligen var öppen. Men efter mycket snubblande genom natten ankom jag åtminstone till busshållplatsen.

Vi var fjorton västerlänningar ombord, och bussen var fullbokad. Själv fick jag platsen ovanför bakhjulet, den sämsta och obekvärmaste tänkbara. Men mina tretton medutlänningar var alla synnerligen intressanta: tre kroatiska unga män, ett ungt par från Estland, en fransyska, en tyska, en engelsman, ett ungt och besvärligt israeliskt par, en fantastisk korean, två underbara ungerska flickor, som kände igen mig från

Diskit, och en mogen dam av imponerande statur och okänd nationalitet, som inte kommunicerade. Bäst vän blev jag med engelsmannen, en Londonbo som skulle stanna 10 månader i Indien och avverkat fem, ungerskorna och det estländska paret.

Fram till Pang gick allting bra, men sedan hopades molnen. Av allt otrevligt man kan vara med om måste oväder i Himalaya höra till det värsta. Snart var vi kringrända av tjocka och iskallt slagregn, och det blev värre för varje pass. Ändå lyckades vi hålla en ganska god tidtabell och nådde Sarchu (mer än halvvägs) redan vid tvåtiden efter tio timmar. Då återstod bara tio mil till Keylong och ett pass.

Det var under denna sista etapp som allting hände. Först fick vi punktering, sedan tog bensinen slut, och därefter blev det motorstopp precis efter det sista passet när vädret var som värst – man såg ingenting, regnet gisslade, det var bitande iskallt, och ingen kunde ens gå på toaletten. Till slut lyckades vi få i gång bussen igen genom att alla unga män i bussen mobiliserades till att skjuta på den. De tre kroaterna var bäst. Vi fick i gång bussen och körde snabbt ifrån alla skuffarna, som fick ett extra arbete på köpet i att springa i kapp oss. Vi fick motorstopp igen en timme senare, men då var det bara nedförsbacke, vädret var bättre, och faran var över.

Det underbara Lahaul överraskade med att vara torrt. Hela vägen hade vi haft otäcka regnstormar och bussen kört mer genom vatten än på torra land, men i Lahaul var vägarna torra. Vi nådde Keylong halv 8 efter 15 1/2 timmar, en anmärkningsvärd rekordtid med tanke på alla problemen på vägen.

Halvvägs hade vi träffat vår kamratbuss på väg till Leh, och naturligtvis stod bussarna stilla mitt emot varandra en god stund, då alla Leh-resenärerna ville veta hur det var i Ladakh och då vi ville veta om vägen var öppen till Manali. En österrikare berättade att Rohtang varit öppet men att det nu uppstått problem igen genom det nya förfärliga regnandet.

Men vi kom välbehållna fram till Keylong, där vi hade en säker hamn för natten, och jag fick samma rum som jag haft för två veckor sedan med Silvia och Sergio. Dessa var nu, fick man förmoda och hoppas, välbehållna framme i Manali. De skulle ta in på hotell Grönland igen, där vi sett fram emot att få träffas igen till lunchen på torsdag, om allting gick som det skulle. Det återstod att se.

Men det var underbart att vara i Keylong igen, att få andas normal luft igen på lägre nivåer, att få ligga i en riktig säng och få sig en ordentlig middag med ris och linser. För tillfället kunde man inte må bättre, och det lovade gott för morgondagen.

Dagens kanske viktigaste moment var ankomsten ner mot Lahaul efter det sista passet Baralacha La och dess prövningar med punktering och motorstopp. Plötsligt märktes en väderförändring, vägarna var torra, men det underbaraste av allt var att solen plötsligt kom strålände fram och skänkte oss en fullständig regnbåge som en bro över hela dalen. Det var mer än praktfullt. Det var överväldigande i sin himmelska skönhet och kanske resans vackraste moment. Den var bakom oss uppåt bergen, men serpentinvägarna gjorde att vi ändå till fullo kunde njuta av den även framför oss. Ett bättre tecken hade vi inte kunnat få.

Keylong erbjöd en fullkomlig vila då resan inte skulle fortsättas förrän klockan 6.30 nästa morgon. Efter fullödig middag var det bara att krypa i säng halv 10 och sova så gott man kunde, men det var inte lätt att slappna av. Redan 1.40 var man klarvaken igen, och mycket mera sömn blev det sedan inte den natten.

När vi satte oss på nytt i bussen hade hälften droppat av. Om de valt att stanna i Keylong, satsa på Spiti eller bara försovit sig var en öppen fråga. Den glada fransyskan, det glada estländska paret, det bökiga israeliska paret och den tillknäppta kvinnan av okänd nationalitet saknades, så det var bara de tre kroaterna, de två fortfarande lika underbara ungerskorna, engelsmannen, tyskan, koreanen och jag kvar. Vi gjorde det bästa av saken.

Morgonen var kanske den vackraste på hela resan. Lahaul är som ett romantiskt drömlandskap av en sådan art att bara fantasibetonade idealister skulle kunna drömma fram det, men ändå är det verkligt med sina djupa gröna dalar och spetsiga snökrönte tinnar, som nu glänste och skimrade av den färskaste snö. Det kunde helt enkelt inte bli vackrare. Naturligtvis hade jag just då kameran djupt begravnen i bagaget under en fullsatt bänk – den kunde just inte bli mera otillgänglig. Man hade ju räknat med regn som vanligt...

Vi nådde Kokhsar klockan 10, och där stod vi nu än en gång inför det fruktansvärda Rohtang, "Likpasset". Den norra sidan med dess uppstigning på tusen meter erbjöd inga problem, men ingen visste hur det såg ut på andra sidan med dess nedstigning på 2000 meter.

Dock såg det ganska bra ut. Det vackra vädret såg ut att hålla. Vi kom över passet och ner till Mahri. Vi kunde se de fruktansvärda skadorna som de rasande regnskurarna hade åsamkat passet, där hela sidor av terrängen var som upprivna öppna sår i landskapet som sträckte sig hundratals meter lodrätt. Några deformationer truckvrak som halkat av vägen låg också tilltrasslade till oigenkännlighet i terrängen. Precis vid trädgränsen nedanför Mahri började problemen.

På två ställen arbetades det frenetiskt med att laga vägen i skick. Reparationsarbetena gick ut på att pussla ihop vägen med grova stenar, som först måste krossas till mindre. De två ställena erbjöd annars bottenlösa mudderpölar, där varje fordon ovillkorligen måste fastna eller kana av vägen i brist på fast mark. Problemet var alltså inte nya vägras utan bara mudderpölar, som vägen förvandlats till. Det var detta österrikaren hade varnat mig för. Vägen var alltså öppen men riskabel, och vid varje reparationsarbete måste man vänta minst en timme. Detta var förödande för de uttröttade resenärerna från Leh, som redan suttit 20 timmar i en obekvämlig och trång buss på hårda sitsar.

Men vi kom fram klockan ett på dagen, och det var huvudsaken. Min vän och värd från Grönland fanns på stationen och anropade mig genast. Det var ett kärt återseende. Vi gick genast till Grönland, tyvärr fick jag ingen av mina medpassagerare med mig, de hade redan andra hotell eller skulle omedelbart vidare till Delhi (!, kroaterna, tyskan och kanske ungerskorna,) och det värsta av allt: Silvia och Sergio fanns inte där. Man kan föreställa sig deras skräckfärd i jeep hela den förfärliga regniga dagen över alla de fyra passen med Rohtang som final i mörkret, där de troligen fastnat i mudderpölar... och kanske fått skjuta på bilen i leran och kommit fram sent på kvällen fullständigt utslagna. Naturligtvis hade de troligen tagit in på första bästa hotell som bara låg så nära stationen som möjligt, då de naturligtvis inte kunnat hitta Grönland i mörkret, dit det bara gick stigar.

Vägproblemen var ingalunda över. Det hände olyckor varje dag. Min värd berättade, att en buss kört av vägen mellan Kullu och Manali och försvunnit i den vilda floden Beas med 52 passagerare. Bara 7 hade kunnat räddas.

Floden Beas, som börjar vid Rohtangpasset, var den flod som Alexander den Store för 2326 år sedan gjorde halt och vände vid under sitt fälttåg till Indien. Från Manali rinner floden via Mandi mot Dharamsala. Den skulle alltså bli min följeslagare de närmaste dagarna, och fastän det nu var vackert väder var den fortfarande rasande.

del 23 : *Avsked i Manali*

Förväntansfullt hade jag kommit tillbaka hem till Grönland i förvissningen om att få finna Silvia och Sergio där, men de hade inte kommit. Jag tog då genast en dusch i stället, (Grönland förblir den här resans bästa hotell än så länge med den trevligaste hemstämningen och varm dusch för bara 100 rupier natten – även det

billigaste,) och gick sedan ut för att inta en enkel tibetansk lunch. När jag kom tillbaka hade Silvia och Sergio varit där och sökt mig. Då de inte hade funnit mig hade de lämnat ett meddelande. Detta bestod i en present och ingen mindre än Tiziano Terzanos ovärderliga bok "Brev mot kriget" med en personlig dedikation av Silvia, där hon uttryckte sin reservationslösa glädje över de *trekker* vi gjort tillsammans, "de vackraste som ett barn någonsin kunnat drömma om". En bättre present och ett högre betyg hade jag inte kunnat få.

Jag frågade genast min värd när de tittat in. "För bara en halvtimme sedan." "När går Delhibussen?" frågade jag. Svaret var halv fyra. Den var kvart över tre. Än fanns det tid.

Jag skyndade mig ner till bussarna och kom i tid till Delhibussen, men de var inte med den. Jag beslöt att kolla alla Delhibussar en efter en, nästa var 16.36 och så var det två klockan fem. Jag kollade dem alla. Sergio och Silvia var inte med dem. De hade avrest tidigare. Sålunda hade jag förlorat dem.

Jag mailade dem i stället och uttryckte min stora tacksamhet över boken och undrade hur deras jeepresa hade gått över de regnstormiga passen och genom Rohtangs dödliga mudderpölar. Saknaden efter dem var omedelbart total.

De hade varit mina bästa vänner under resan, vi hade mötts i Manali på bussen till Kaza som fick vända om den 1 augusti då vägen inte längre fanns kvar, vi hade vandrat tillsammans den ohyggliga lervägen genom skogen från Kothi till Mahri i ösregn och genom muddar och forsar, och vi hade gjort hela Ladakh tillsammans. De var mycket både kloka och intelligenta, professionella psykologer båda två, och mycket belästa och beresta. Vid ett tillfälle (för två år sedan) hade de sålt sitt hus och lämnat sina arbeten och tillbringat åtta månader utomlands i Asien varav två i Tibet. De var utomordentligt trevliga och Sergio dessutom utomordentligt rolig. I Ladakh hade han begått misstaget att ta för givet att han kunde äta lika gott och rikligt där som i Italien och resten av Indien och därför stukats av ständigt återkommande magproblem. Man kan inte ha två trerätters festmiddagar om dagen på över 3500 meters höjd, vilket Sergio aldrig verkade fatta. Det var inget fel på hans aptit, men hans mage tog mycket stryk. Hur mycket psykolog han än var så var det mycket av Indien och Ladakh och Asiens mentalitet som han aldrig skulle kunna förstå, hur klok han än var i sitt nästan vetenskapligt exakta analyserande av allt, och hur god vilja han än hade. Under vår tvåveckors festresa tillsammans var han oavbrutet festens centrum. Han var något av en Bruce Willis-typ och liknade honom desutom. Och Silvia kunde jag inte låta bli att bli förälskad i – varm, vacker, intagande och underbar. Av mina sex italienare var hon den som stod sig bäst i alla lägen, både mänskligt och fysiskt.

Silvia den lilla var den allvarligaste av de fyra italienarna och den minsta men hade den starkaste rösten. Hon var lärd och skolad i juridik, talade flytande franska och hade lärt sig Odysseen på originalspråk utantill. Hon var den enda utom jag av oss som förde dagbok på resan. Det var hon som protesterade gällt när inträdesavgiften till Nubra var 20 rupier, som hon vägrade betala. Hon och Francesco skulle lämna Ladakh samma dag som Franco och Simona på fredag, när jag skulle ta bussen från Manali till Dharamsala.

En som jag däremot träffade i Manali var Véronique, min goda följeslagerska från Rekong Peo. Hon hade lyckligt genomfört sin tiodagarstrek till Spiti till fots över bergen och hade det samma att säga om Spiti som alla andra: Key var underbart, Khyber och Dankhar likaså, medan Tabo var mera som ett dött museum. En munk kom och låste upp och visade omkring, och det var allt. Den nya gompan låg en bit ifrån och var inte märkvärdigare den. Spiti hade varit ännu torrare och soligare än Ladakh men mera turistfritt. Det var Spiti. Ricardo och Fabian hade haft identiskt samma uppfattningar om Spiti som Véronique.

Så kom då avskedet. Min gode vän Tako Dass, som först hjälpt mig till rätta i mitt nya hem i Manali, hotell Grönland, och som sedan konsekvent utgjort min gode Mentor där, gjorde mig sällskap på bussen då han skulle hem till sitt hus och sin affär några kilometer nedanför Manali. Han var förnöjsamheten och stabiliteten själv och var helt nöjd med livet bara han fick tjäna sitt dagliga bröd och gå omkring i Manali och träffa folk och vänner. Han var full av historier från Manali och var en levande krönika över olyckliga turistöden som exempel på hur man ej bör bära sig åt i Indien. Till exempel att trekka ensam var något av det mest riskabla man kunde göra. Senaste år hade två turister trekkat ensamma över passet till Spiti och blivit skjutna i sina tält av vanliga rövare som trodde de var rika och därför trodde sig kunna göra snabba pengar, men, som Tako Dass sade, snabba pengar är dåliga pengar, och båda åkte fast.

Aven sonen till ägaren kom till bussen och hälsade mig farväl. Över huvud taget framstod Grönland som ett av de absolut bästa nyupptäckta ställen jag funnit på hela min resa.

Jag var den ende västerlänningen i bussen. Tidigare hade jag alltid råkat ut för turistbussar De Luxe till Dharamsala från Manali, men denna gång hade jag äntligen lyckats välja det billigare normala alternativet.

Men det underbaraste av allt var vädret. Söderut klarnade himlen och var molnfri. Vågade man hoppas på vackert väder i Dharamsala? Det såg inte sämre ut.

del 24: *Hemma i Dharamsala.*

Chauffören var som en kopia av Rabindranath Tagore med långt vitt böljande hår och skägg, och han körde minsann som en profet hela den 30 mil långa vägen på bara 9 timmar. Tio över tre i natten fick man stiga av i Dharamsala, en omöjlig tid, då allting var stängt och mörkt och kallt. Några andra passagerare satt och huttrade och väntade på soluppgången. Det var allt liv i Dharamsala klockan 3 på morgonen.

Det gick ju inga bussar upp till McLeod, så jag promenerade upp i gryningen, precis som jag gjort förra gången för 9 månader sedan – det höll på att bli tradition. I McLeod vaknade livet, och jag gick till *Om Hotel* som Wilkas från Holland och hennes son Lukas, mina goda vänner i Lung Snon i Leh, hade rekommenderat för deras goda *cappuccino*. *Om Hotel* var tydligen populärt, för bara de dyraste rummen var lediga. Och vem dök då upp där om inte min gamle värd från *Freedom Palace*? Han undrade föroläpamt varför jag inte kommit till honom, och jag förklarade holländarnas rekommendation, vilket han godtog. Sedan följde jag med honom till *Freedom Palace* där han gav mig ett praktfullt rum med utsikt och varm dusch, som genast kom till användning. Jag var lyckligt hemma i Dharamsala igen.

Det mesta av dagen gick åt till att sova och äta, ty nattbussarnas hårda tempo och dåliga vägar hade gjort all sömn omöjlig, och jag var helt färdig. Först på eftermiddagen kom jag i gång, en ung vacker tyska som reste ensam omkring i Indien och för första gången försökte lägga beslag på mig och få henne med mig upp till Triund, men jag var föga entusiastisk, då jag varken hade tid eller ork att ta mig an turister. Så stötte jag ihop med Massimo från Biella, Lorellas goda vän, ett synnerligen lyckligt möte, som jag hade sett fram emot och hoppats på, då Lorella själv hade önskat det.

Vi hade nämligen en del att reda ut. Lorella hade naturligtvis blivit mycket olycklig över att jag kommit till Biella utan att de varit hemma, och nu kunde Massimo förklara vad som gått fel. Lorella hade inte helt förstått hur Internet fungerade. När jag mailat henne och meddelat min ankomst hade hon trott att det inte lönade sig att meddela mig att de inte var hemma, då jag ju ändå inte var hemma och kunde få deras meddelande. Hon hade inte förstått att man kan använda Internet

över hela världen och inte bara hemifrån. Därför hade hon inte meddelat mig att de inte var hemma, jag hade godtroget kommit till Biella och fått tillbringa natten utomhus i regn, och ingen hade varit skyldig till olyckan. Mest hade hon oroat sig för att jag skulle bli förbannad, vilket var en omöjlighet, vilket Massimo förstått från början.

Det var ljuvligt att få tala italienska igen efter förlusten av mitt goda italienska sällskap i Leh, och Massimo var helt sig lik – stor och rund och jovialisk. Vi såg fram emot nästa möte i Biella.

Så stötte jag ihop med Margareta från Göteborg. Hon kom in i kaféet där jag suttit med Massimo och trodde inte sina ögon, men det var faktiskt jag. Vi hade mycket att prata om och lovade varandra att fortsätta nästa dag, då jag måste gå på bio.

De visade Michael Moores "*Fahrenheit 9/11*" på en av McLeods båda videografer, en bitande kritisk satir mot fuskpresidenten Bush och hans Irakaffärer, bitvis strålande humoristisk och en grundlig demaskering av hela Bushadministrationen och dess ohyggliga lögner.

Först efter filmen fick jag äntligen ro att söka upp Johannes, och vi gick genast ut till ett tesjapp för att fira min ankomst med citronte. Han började genast tala om Tibet och de senaste kinesiska manövrerna, och vi satte genast i gång att planera en omfattande Tibetartikel. Här satt vi ju i hjärtat av det fria Tibet med mest tibetaner omkring oss, världens vackraste och orättvisast drabbade folk, och borde göra något åt saken. Vi hade två dagar på oss och beslöt att gå upp till Triund båda dagarna, om vädret höll.

Det var underbart att vara tillbaka hemma igen i Dharamsala. Även Massimo trivdes bäst här, det var den enda ort han reste till i Indien, och Massimo och jag var även helt överens om att det tibetanska köket var det bästa i Indien och kanske i världen. Jag hade precis kommit till Dharamsala hans sista dag här och precis fått träffa honom före hans avresa. Jag mötte honom halv 5, klockan 6 måste han hämta sitt bagage, och halv 7 måste han gå till bussen. Omedelbart efter hans avfärd uppenbarade sig Margareta. Det var som en ödets kedjereaktion av lyckliga möten och tillfälligheter hela dagen, som det varit under hela resan.

På vägen upp till Triund nästa morgon återfanns Greg, min engelsman från Leh-Manali-bussen, i Dharam Kot. Återseendet var hjärtligt, och en gammal beprövad veteran från Kashmir i hans sällskap ville följa med oss upp till Triund. Vi sade som det var att vi var snabba och inte kunde vänta på honom. Vi såg honom inte igen förrän på vägen ner, då han berömde oss båda för vår goda kondition, klämde på våra magar och fann bara muskler. Vi hade gått upp på två timmar och kom ner till McLeod Ganj igen före middag. Inga benproblem, inga muskelproblem, inga känningar i knäna och inte mer än normal trötthet av det positiva slag som man känner efter en hälsosam fysisk ansträngning. Nere i McLeod mötte jag min underbara korean från Leh-Manali-bussen. Det var bara dessa två, Greg och koreanen, de två bästa kamraterna, som kom med hela vägen till Dharamsala från Leh.

Lunchen med Margareta drog ut i två och en halv timmar, då vi av naturliga skäl hade så mycket att tala om, då egentligen ingen av oss fått tala svenska alls under vår Himalayavistelse. Jag berättade för henne om Bozzes och Josefins ankomst och deras projekt att videointervjua Karmapa och sedan filma i Spiti. Margareta var genast med på noterna och erbjöd sig att ta emot dem – hon skulle stanna här till månadskiftet september-oktober och kunde alltså hjälpa dem under hela deras vistelse i Dharamsala. Vi yvdes båda över att ha varit i Tibet utan att ha varit i Tibet medan vi dock undvarat kineserna, hon i Spiti och jag i Ladakh.

Vid bordet intill satt två kraftfulla strålande unga män som talade italienska. Jag försökte identifiera deras accent och gissade på Toscana. Mycket riktigt, de var båda florentinare och alldeles förbannat trevliga.

Vi diskuterade även det känsliga dilemma de alltför unga och omogna israelerna, som drällde över hela Indien och levde rövare, bredde ut sig och grälade med indierna om småslantar och inte var det minsta känsliga över hur de betedde sig. Mitt första möte med en israel i Dharamsala var i en Internetkällare där jag kom in i ett storgräl mellan ett israeliskt par och ägaren. Paret beskyllde ägaren för att ha lurat dem på 1500 rupier (250 kronor) för tre månader sedan, då ett batteri i en hyrd videokamera bytts ut mot ett sämre med kortare varaktighet, för vilket israelerna krävde att ägaren skulle ta ansvar, vilket han vägrade göra efter tre månader.

Tyvärr var de flesta israelerna sådana som reste i par eller i grupp, medan de ensamma resenärerna var desto mer underbara. Paret på bussen från Leh passade vid ett tillfälle på, när bussen stannade vid en trafikstockning, att gå ner till floden och fylla på sin vattenflaska. Trafikstockningen löste sig genast, men paret kom inte tillbaka. De måste ha sett att vi väntade på dem. Ändå stannade de på vägen upp till bussen, drack ur sin flaska, satte sig ner, tittade på utsikten och velade och struntade fullkomligt i sina väntande medpassagerare.

När Dharamsala var som fullast av folk och alla matställen och kaféer var fullsatta kunde en grupp israeler komma in och ockupera ett bord, beställa en flaska Fanta som de delade mellan sig och sedan hålla bordet upptaget hela morgonen utan att beställa något mer medan folk väntade utanför.

Vilken skillnad mellan dessa unga bortskämda och okänsliga israeler och judarna i till exempel Leon Uris böcker, som skildrar hela det traumatiska israeliska lidandet från pogromerna i Polen och Ryssland från 1800-talet genom första och andra världskriget och kampen för det fria Israels överlevnad under fyra krig 1948, 741956, 1967 och 1973 med ett så innerligt och passionerat pathos, att man bara måste bli lika partisk för Israel som Leon Uris! Ingenting av Leon Uris djupt mänskliga och gränslöst sympatiska lidande judevärld finner man i dessa nonchalanta moderna ungdomar, som om dessa kom från Amerika och inte Israel och inte var det minsta bekanta med den värld som sett Israel formas genom David Ben Gurion, Golda Meir, Moshe Dayan och Abba Eban och som Leon Uris dokumenterat så utförligt och med ett sådant engagemang.

del 25: *Sista trekken i Dharamsala.*

På kvällen hade jag nöjet att få engelskt sällskap till middagen på *Gakyi*, mitt nya favoritställe efter den oersättliga förlusten av *Shamballah*. Det var ett ungt par från Newcastle som bodde och arbetade i Münster och talade äntligen en begriplig engelska – det är inte alla som gör det. Greg, till exempel, var från östra London och kunde knappast tala rent. Men än en gång visade det sig, och det har aldrig förnekat sig, att det bästa sällskap man kan ha i Indien är engelsmän. De vet vad Indien handlar om, de känner och älskar landet, och de är alltid kultiverade och förlorar aldrig behärsksningen och går aldrig till överdrift. De vet nästan instinktivt hur man skall leva i Indien, då de dock har 400 års erfarenhet av landet.

Förödande åskväder slog till alltid då och då fortfarande, men morgnarna var tämligen stabila. Även den sista morgonen gick jag upp till Triund och tog mig ända upp till *the Snowline Café*, där i stället för Lakka jag träffade hans systerson, som visste allt om mig genom Lakka. Vi hade en underbar testund tillsammans tills dimmolnen började nalkas med hotande mörker. Det gällde att hitta vägen tillbaka.

På vägen ner mötte jag Lakka som var på väg upp med ponnyhästar lastade med nya förråd. Sålunda fick vi i alla fall träffas, även om det bara var som mötande

skepp på vägen. Denna sista *trek* blev dock en av resans mest angenäma och tog 5_ timmar i anspråk under solsken som hela tiden dämpade sig bakom barmhärtiga slöjmoln, som lika barmhärtigt inte släppte en enda droppe regn.

Som vanligt hann jag inte med allt i Dharamsala. Jag hann dock med ett besök hos den legendariske bokhandlaren i "*Bookworm*" ovanför postkontoret, en gammal tibetansk frihetskämpe, som numera tyvärr är ganska resignerad och nära att ge upp. Jag hann även med ett besök hos *Tibetan Youth Congress*, som var positivare och håller ställningarna i opposition mot Dalai Lama, som vill göra eftergifter åt Kina medan TYC vägrar kompromissa med Kina. Både *Bookworm* och TYC fick var sitt exemplar av den senaste "*The Free Thinker*", men sedan var mitt förråd slut, och jag hade ingen över åt Greg.

Vi sågs till middagen. Han var där med sin fru, som åkt kana ner för Rohtang i ösregnet i brist på vägar och fordon, vilket tagit sex timmar. Hon hade alltså nödgats vandra ned för hela passet under ytterst slippriga förhållanden i ösregn och lera, vilka förhållandens enda tröst hade varit att det varit nedförsbacke. Hon medgav till och med att det varit roligt.

De var lockade av att gå in i Tibet och frågade mig till råds. För närvarande hålls vägen mellan Kathmandu och Tibet blockerad av desperata maoister, som nog inte är så roliga att få något att göra med. Dock kunde jag varken råda eller avråda, då jag inte har någon erfarenhet av Tibet på sju år och då säkert allt har förändrats där utom tibetanerna själva.

Även Margareta stötte jag som snabbast ihop med, men även hon hade bråttom. Det blev ett knapphändigt avsked, och vi fick trösta oss med Internet-kontakten framöver.

Återigen skakades Dharamsala av ett förödande åskväder, som höll alla förskrämt inne i timmar. Det var bara att hoppas att vägarna inte skulle brytas sönder igen och att telefonlinjer och elektricitet skulle fortsätta fungera, men ingenting är så hotfullt som ett åskväder i Himalaya.

Margareta hade rekommenderat mig att stanna hos tibetanerna i *Mainu Ka Tilla* på vägen i stället för att genast åka ut till flygplatsen och sitta där och slöa hela dagen – mitt flyg gick först 2.30 efter midnatt. Det var ett gott förslag, som fick bero av väder, temperatur och omständigheter. På *Indira Gandhi Airport* fanns ju dock ändå en prisvärd luftkonditionering.

Resan blev svår, och det värsta traumat blev förstås att komma ner från bergen till slättlandet, när det ösregnade. Plötsligt var man tillbaka i den myllrande, stökiga och överväldigande indiska folkmassevärlden igen med dess totala kaos och med ösregn dessutom som förvärrade läget.

Dock hade jag turen att få mycket gott resällskap, fastän jag igen var den enda västerlänningen ombord. Det var en ung sikh med sin unga fru, som talade en hyfsad engelska och var läkare. Han var mycket insatt i de globala hälsofrågorna, och vi kom genast i diskussion om allt vad som måste göras, till exempel ersätta den organiska förbränningsenergin med solenergi, ersätta konsumtionssamhället med ett humanistiskt samhälle där kunskapen står främst – och göra något åt det olösliga Aidsproblemet, i vilken problematik huvudproblemet var just okunskap.

Det öste ner så våldsamt när vi mycket försenade kom fram till Delhi, där jag valde att hoppa över *Mainu Ka Tilla* för att i stället fortsätta direkt till buscentralen, för att fortast möjligt sätta mig i säkerhet på flygplatsen. Emellertid regnade det så våldsamt, att folk vadade omkring i busstationen. Man började bli trött på detta ständiga ösväder. Busstationen företedde en fullkomligt absurd anblick, då allt bara var vatten, som folk plaskade omkring i, bussarna körde fram i sjöar, och serveringsborden med stolar och klienter satt ute i vattnet – *business as usual*. Det var bara venetianska gondoler som fattades, och den surrealistiska verkligheten hade varit total.

Det var min sista bild av Indien i denna utomordentliga regnflyktsresa, där allt jag gjorde för att komma undan regnet bara ledde till värre vätor. Märkligast hade situationerna varit i Kinnaur och vid Rohtang, då jag varit en enda dag för sent ute vid båda ställena för att kunna undvika vattensabotagen. Hade jag fått mitt tillstånd av myndigheterna i Rekong Peo för att besöka Nako hade jag med Ricardo och Fabian kunnat komma runt till Spiti den sista dagen detta var möjligt. Men just den dagen var den första på hela sommaren som det inte gick att få detta tillstånd (på grund av för få sökande) varför jag tvingats ta bussen runt till Manali och kommit upp för Rohtangpasset precis en dag för sent för att kunna komma över det. I stället hade man ställts inför resans svåraste utmaning – att ta sig upp för Rohtang till fots i hällregn genom muddar och lera – ett företag som föreföll omöjligt och som jag aldrig kunnat genomföra om jag inte mött Silvia och Sergio, som satt i samma båt, så att vi lyckades göra det tillsammans. Hade jag inte kommit en dag för sent till Rohtang hade jag aldrig träffat dem, dessa mina bästa vänner under resan och genom sin höga psykologiska insikt och mångfaldiga reserfarenhet av åtta månader i Asien de kanske bästa reskamrater man över huvud taget kunnat få, varvid vi slöt en vänskap som lär bestå för livet, precis som med Lorella och Gian Carlo vid förra Ladakhresan.

Sällskapet multiplicerades med fler och fler italienare, tillsammans med vilka vi gjorde hela Ladakh med tre dagar i Nubra under en molnfri himmel som hela resans strålande kulminering. Sergio och Silvia den lilla hade sina svårigheter i Ladakh men klarade dem tappert, och både Francesco och Sergios Silvia var storartade alltigenom, för att inte tala om de hjärtegodas Franco och Simona, de underbaraste reskamraterna i Nubra och de enda i min egen ålder.

Med nöd kom vi över Rohtang tillbaka ner ehuru läget var kritiskt och regnet åter tilltog, för att helt dominera resans sista vecka i Manali och Dharamsala, där åskvädren och störtkurarna avlöste varandra i rusningstrafik. I Delhi var sedan allt bara vatten.

Monsunen var försenad en månad i år, men när den kom (just när vi var i Chitkul) visade den sig vara den hårdaste på 15 år, I princip alla vägar i Himalaya förstördes, Ladakh var isolerat liksom Spiti och Kinnaur då både Rohtangpasset och Zoji La var stängda och Sutlej hotade med fullkomlig katastrof. Det enda vi kunde göra var att simma mot strömmen och trotsa regnen och vägsabotagen, vilket vi klarade med den äran, ehuru det var nästan övermäktigt svårt, vilket gör denna resa till kanske den mest heroiska av alla mina 15 resor i Himalaya.

Ej heller blev man avskräckt av strapatserna, då slutsyndromet infann sig med sin vanliga smäktande oemotståndlighet – längtan tillbaka till bergen, att få springa omkring bland dem och njuta av dem, hela Himalaya mellan Karakoram och Bhutan, det största och vackraste som Gud har skapat på jorden, som Franco sade, näst efter bara det levande havet som man ju dock alltid har i närheten, medan Himalayas berg bara finns på värdigt och distansierat avstånd i Himalaya, som de högsta av alla världens vågor som stelnat och förstenat just i sin största och vackraste och mest imponerande och absoluta höjd. Och de finns alltid kvar där i sin absoluta skönhet, mera oföränderliga än havet.

del 26: Efterräkningar.

När flygplanet landade i Europa möttes man av höstmörker med kyla och, naturligtvis, hällregn, både i Frankfurt och Göteborg. Men vad fick man höra när man kom hem? "Här har varit 30 grader varmt hela augusti, solen har skinit hela tiden, torkan har varit katastrofal, och för den förbannade fuktiga värmens skull har man bara legat hemma och utslagen hela tiden. Också hemma har det varit 29 grader

varmt, så man har inte kunnat göra någonting alls. Du hade det bra som hade regn och kallt hela resan.”

Sålunda blev jag avundad för att jag, min mocklis, haft regnproblem med översvämningar hela resan, medan de stackars svenskar som stannat hemma bara plågats av en outhärdlig värme och sol hela augusti...

Några samtal till vill jag erinra mig från resans slutfas innan jag avslutar den. En ung hindu som satt bakom mig i bussen från Dharamsala pladdrade på hela tiden, men ämnet vi diskuterade var inte ointressant. Han ville veta varför vi i väst sällan gifte oss utom för att snart skilja oss igen, medan i Indien de flesta äktenskap håller hela livet. I Indien är det naturliga att man gifter sig en gång och aldrig skiljer sig. Varför är det inte så i väst?

Det var en svår fråga. Jag påpekade de sociala skillnaderna: väst var för rikt, man hade det för bra, man var därför bortskämd, medan i Indien man tvingas arbeta hårt hela livet för att överleva. Utan social trygghet (det är bara statsanställda som får pensioner) är familjen den enda tryggheten, varför man naturligtvis håller sig till den och förblir den trogen intill slutet. Detta är ju faktiskt det naturliga sättet att leva, medan man i väst alltför mycket fjärrat sig från naturen och det naturliga, till obotlig skada för hela samhället.

Det andra samtalet jag vill återge var mitt sista samtal med Johannes. Med anledning av mitt storartade arbete för Letnany, med digitalisering av 20 romaner, 600 dikter och massor av andra verk under nio år, ville han djupare förstå varför alla verk vi någonsin producerat alltid bara blivit refuserade av de etablerade förlagen. Det var en svår fråga, som jag inte kunde besvara tillfredsställande, men jag kunde påpeka den allmänt negativa attityden till all finare kultur i Sverige, ett syndrom som han ju var bekant med då det föranlett hans (och många andras) definitiva avflyttning från Sverige (och andra nordeuropeiska länder). Vi kom att därmed även beröra Tony, som jag mött i Keylong och Leh, som bott i Indien i 26 år och helst inte längre ens ville kännas vid det svenska språket.

”Jo, jag har träffat honom ibland, en glad prick från Örebro, som aldrig kan förlåta Sverige dess förmyndersmentalitet. Det finns många sådana här. De flesta är engelsmän, men fransmän och svenskar är inte helt ovanliga heller. Vad jag inte kan förstå är hur du kan stå ut med att leva i Sverige med dess formalism och självmördande materialism, dess hemska klimat och instängdhet. Du har ju ingen kraft att andas där, då svenskarna med sin överdrivna välfärd och skygglapps försedda trygghet i princip uteslutit fantasin ur sina liv. Men utan fantasi kan man inte leva, då den är skapelsens innersta och viktigaste princip. Utan fantasi ingen skapelse. Och jag tror det är därför allt vad du skrivit blivit refuserat, då det bärs av fantasins skapelses vingar, medan svenskarna bannlyst fantasin från sin överinrutade tillvaro.

För min del var det avunden som tvingade mig bort. Vad jag än gjorde blev jag avundad, och därför kunde jag inte uträtta något. Den lilla svenska världen var för liten för mig och krympte dessutom sig själv genom sin kungliga avundsjuka. *Red tape* överallt. Allting var omöjligt, som Strindberg sade, medan i Indien allting är möjligt, och det bara genom att fantasin besjälar allt liv här. Även i Kina har man avskaffat fantasin, varför det är ett döende land som gradvis torterar sig själv ihjäl.

Kanske det är därför du står ut med att leva i Sverige. Du slipper avundsjukan, då ingen kan avundas dig ditt liv, då du är fattig och som musiker handikappad med vanställda fingrar och tinnitus på örat. Mozart avundades ihjäl av sin samtid, ingen kunde tåla hans överlägsenhet, medan det var motsatsen med Beethoven genom hans dövhet, som ingen kunde avundas honom. Därmed kunde han skapa sin oöverträffat dynamiska musik, den påtvingade tystnaden motiverade honom till en desto större ersättningsvärld av toner och klanger, och på samma sätt kanske du i din fattigdom och med musikaliskt handikapp kan åstadkomma mirakler.

Myndigheterna har tryckt ner dig i skiten, men där kan du i lönnedom triumfera över dem med att genom din fantasi skapa bättre världar av skönhet och mänsklighet än det fasansfulla formalistiska svenska samhällets mördande inskränkthet.”

Han talade mer om sig själv än om mig, men jag förstod honom och gömde hans ord i mitt hjärta. Han hade brutit sig ut ur det västerländska ordningssamhällets fantasimördande tvångströja och laborerade fritt med en helt annan asiatisk fantasibesjälad verklighet, medan jag satt kvar i grottekvarnens instängda källare och bara kunde göra det bästa av saken med att åtminstone vägra ge upp och envist fortsätta arbeta vidare – och erinra om fria andars alternativa livsföring som Tonys och Johannes i fjärran månländer i borte Himalaya.

21.7-25.8.2004